

østlandsforskning
Eastern Norway Research Institute

ØF-notat 5/2015

Befolknings- og næringsanalyse i Midt-Gudbrandsdalen

av

Per Kristian Alnes
Katrine Gløtvold-Solbu

Notat

Østlandsforskning er et forskningsinstitutt som ble etablert i 1984. Instituttet har siden 2011 vært organisert som et aksjeselskap med Hedmark fylkeskommune, Oppland fylkeskommune, Høgskolen i Lillehammer, Sparebanken Hedmark og Stiftelsen Østlandsforskning som eiere. Østlandsforskning er lokalisert på Lillehammer, men har også et kontor på Hamar.

Instituttet driver anvendt, tverrfaglig forskning og utvikling. Østlandsforskning er orientert mot en bred og sammensatt gruppe brukere. Den faglige virksomheten er konsentrert om to områder:

- Næringsliv og regional utvikling
- Velferd, organisasjon og kommunalforskning

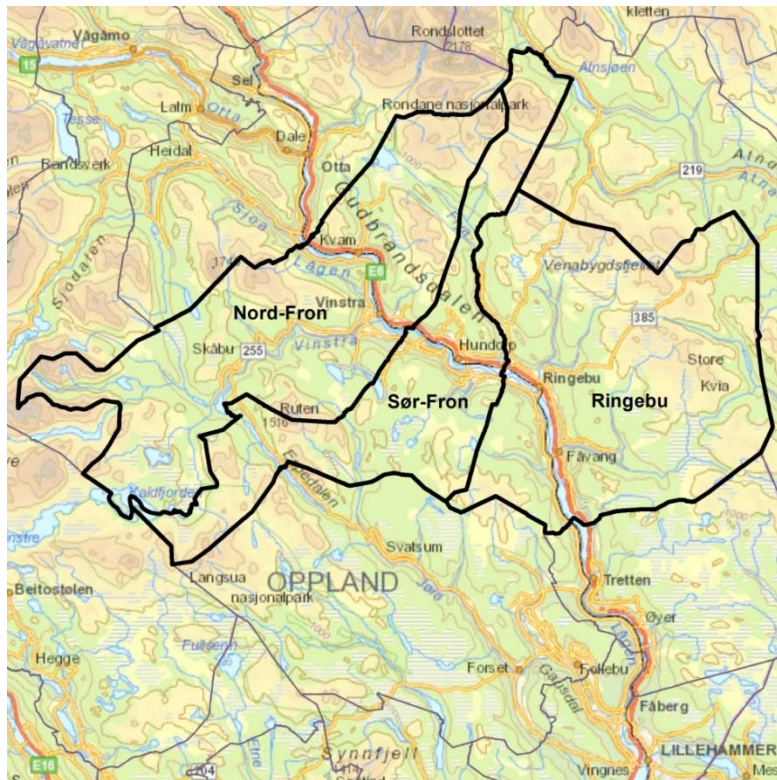
Østlandsforskning viktigste oppdragsgivere er departementer, fylkeskommuner, kommuner, statlige etater, råd og utvalg, Norges forskningsråd, næringslivet og bransjeorganisasjoner.

ØF-notat 5/2015

Befolknings- og næringsanalyse i Midt-Gudbrandsdalen

av

Per Kristian Alnes
Katrine Gløtvold-Solbu

østlandsforskning
EASTERN NORWAY RESEARCH INSTITUTE

Tittel: Regionark Midt-Gudbrandsdalen

Forfatter: Per Kristian Alnes og Katrine Gløtvold-Solbu

ØF-notat nr.: 05/2015

ISSN nr.: 0808-4653

Prosjektnummer: 1264

Prosjektnavn: ByR-regionark

Oppdragsgiver: Regionrådet for Midt-Gudbrandsdal

Prosjektleder: Per Kristian Alnes

Referat: Dette notatet er en oppdatering av rapporten «Gode i Hop. Samspill og samarbeid mellom Lillehammer og omland» (ØF-Rapport 10/2014), men de utvalgte temaene blir mer detaljert beskrevet. I notatet ser vi nærmere på temaer som befolkning, sysselsetting, pendling og næringsstruktur.

Emneord: Midt-Gudbrandsdalen, Nord-Fron, Sør-Fron, Ringebu, befolkning, sysselsetting, næringsutvikling.

Dato: Juni 2015

Antall sider: 42

Pris: Kr 100,-

Utgiver: Østlandsforskning
Postboks 223
2601 Lillehammer

Telefon 61 26 57 00
Telefaks 61 25 41 65
epost: post@ostforsk.no
<http://www.ostforsk.no>

Publikasjonen er vernet etter åndsverkloven. Eksemplarfremstilling utover til privatbruk, er bare tillatt når det er hjemlet i lov eller avtalt med Kopinor (www.kopinor.no). Utnyttelse i strid med lov eller avtale kan medføre erstatnings- og straffeansvar.

FORORD

Dette ØF-notatet er en oppdatering av rapporten «*Gode i Hop. Samspill og samarbeid mellom Lillehammer og omland*» (ØF-Rapport 10/2014), men de utvalgte temaene blir her mer detaljert beskrevet.

Temaene i notatet er befolkningsutvikling og -struktur, utdanning, sysselsetting, næringsutvikling og pendling. Avslutningsvis sees sysselsettingsutviklingen og befolkningsutvikling i sammenheng. Alt datamaterialet er hentet fra Statistisk sentralbyrå og bearbeidet til presentable figurer og tabeller av Østlandsforskning.

Arbeidet har vært ledet av Per Kristian Alnes og utført i samarbeid med Katrine Gløtvold-Solbu.

Vi vil takke oppdragsgiver Regionrådet for Midt-Gudbrandsdal for godt samarbeid. Hos oppdragsgiver har regionkoordinator Jan Sandbakken vært kontaktperson.

Lillehammer, juni 2015

Merethe Lerfald
forskningsleder

Per Kristian Alnes
prosjektleder

INNHOOLD

1	Sammendrag	5
2	Befolkning	9
2.1	Befolkningsutvikling.....	9
2.1.1	Utvikling på region og kommunenivå	9
2.1.2	Utvikling i delområder	11
2.1.3	Utvikling i tettsteder	13
2.1.4	Flytte-/fødselsoverskudd og innvandring.....	14
2.1.5	Innenlandske flyttestrømmer	16
2.1.6	Befolkningsutvikling framover.....	18
2.2	Befolkningsstruktur og utdanningsnivå.....	19
2.2.1	Aldersstruktur	19
2.2.2	Utdanning	22
3	Arbeidsmarked, pendling og næringsstruktur	25
3.1	Arbeidsplasser og egendekning	25
3.2	Pendling.....	27
3.3	Næringsstruktur	31
3.3.1	Næringsstrukturelle utviklingstrekk i Nord-Fron	32
3.3.2	Næringsstrukturelle utviklingstrekk i Sør-Fron	34
3.3.3	Næringsstrukturelle utviklingstrekk i Ringebu	36
4	Befolknings- og sysselsettingsvekst sett i sammenheng	39
5	Litteratur	41

Figurer

Figur 1: Utvikling i antall innbyggere i kommunene i Midt-Gudbrandsdalen 2000-2015.....	10
Figur 2: Kart over delområder i Midt-Gudbrandsdalen.....	11
Figur 3: Utvikling i antall innbyggere i delområdene i Midt-Gudbrandsdalen 2000-2015.	12
Figur 4: Utvikling i antall innbyggere i og utenfor tettsteder i Midt-Gudbrandsdalen 2000-2015.13	
Figur 5: Befolkningsendring fordelt på flytte- og fødselsoverskudd. 2008-2015	15
Figur 6: Befolkningsendring (fødsels- og flytteoverskudd) 1.1. 2008-1.1. 2015 etter landbakgrunn. Antall personer	15
Figur 7: Inn og utflytting til Midt-Gudbrandsdalen, summert for årene 2008-2013, fordelt på øk. regioner.	16
Figur 8: Inn og utflytting til Nord-Fron, summert for årene 2008-2013, fordelt på kommuner. ...	17
Figur 9: Inn og utflytting til Sør-Fron, summert for årene 2008-2013, fordelt på kommuner.....	17
Figur 10: Inn og utflytting til Ringebu, summert for årene 2008-2013, fordelt på kommuner.	18
Figur 11 Befolkningsframskrivning til 2035 etter kommune. Prosentvis vekst fra 2015. MMMM og MM00.....	19
Figur 12: Aldersfordeling per 1.1.2015.....	20
Figur 13: Andel av befolkningen over 16 år med høyere utdanning. År 2013	22
Figur 14: Kjønnfordelt andel av befolkningen over 16 år med høyere utdanning, fordelt på kort (1-4 år) og lang (over 4 år). År 2013.....	23
Figur 15: Arbeidsplassutvikling og egendeckning i Midt-Gudbrandsdalen. 1986-2014.....	26
Figur 16: Sysselsatte etter arbeidssted. Midt-Gudbrandsdalen. Indeks år 2000 =100. 2000-2014.....	26
Figur 17: Kommunefordelte pendlingstall til Nord-Fron (venstre figur) og fra Nord-Fron (høyre figur). 2014.	27
Figur 18: Kommunefordelt utvikling i antall pendlere fra Nord-Fron. 2000-2014	28
Figur 19: Kommunefordelte pendlingstall til Sør-Fron (venstre figur) og fra Sør-Fron (høyre figur). 2014.	28
Figur 20: Kommunefordelt utvikling i antall pendlere fra Sør-Fron. 2000-2014	29
Figur 21: Kommunefordelte pendlingstall til Ringebu (venstre figur) og fra Ringebu (høyre figur). 2014.....	30
Figur 22: Kommunefordelt utvikling i antall pendlere fra Ringebu. 2000-2014	30
Figur 23: Næringsfordelt utvikling i antall arbeidsplasser. Nord-Fron.....	33
Figur 24: Næringsfordelt utvikling i antall arbeidsplasser. Sør-Fron.....	35
Figur 25: Næringsfordelt utvikling i antall arbeidsplasser. Ringebu.....	37
Figur 26: Utvikling i arbeidsplasser og befolkning. Kommuner i Oppland. 2002-2015.	40

Tabeller

Tabell 1: Antall innbyggere på regionnivå i Oppland. 2000-2015	10
Tabell 2: Antall innbyggere i delområder i Midt-Gudbrandsdalen. 2000-2015.....	11
Tabell 3: Antall innbyggere i og utenfor tettsteder i Nord-Fron.	13
Tabell 4: Antall innbyggere i og utenfor tettsteder i Sør-Fron.	14
Tabell 5: Antall innbyggere i og utenfor tettsteder i Ringebu.	14
Tabell 6: Antall kvinner per menn etter aldersgruppe og kommune. 1.1. 2015	20
Tabell 7: Befolkningsstruktur Nord-Fron.	21
Tabell 8: Befolkningsstruktur Sør-Fron.	21
Tabell 9: Befolkningsstruktur Ringebu.	22
Tabell 10: Sysselsatte etter bosted og arbeidssted i Midt-Gudbrandsdalen 4. kvartal 2014.....	25
Tabell 11: Pendlingsmatrise for Midt-Gudbrandsdalen. 4. kv. 2014	31
Tabell 12: Næringsstruktur på kommunenivå i Midt-Gudbrandsdalen. Sysselsatte etter arbeidssted. 4. kv. 2014.	32
Tabell 13: Sysselsettingsvekst blant de største næringene i Nord-Fron.....	34
Tabell 14: Sysselsettingsvekst blant de største næringene i Sør-Fron.....	36
Tabell 15: Sysselsettingsvekst blant de største næringene i Ringebu.....	38

1 SAMMENDRAG

Befolkningsutvikling

Det siste året har folketallet gått litt ned i Nord-Fron og Ringeby, mens det har økt i Sør-Fron. Utviklingen de siste 15 årene har vært svakest i Ringeby, med en folketallsnedgang på 6 prosent. I de to andre kommunene i Midt-Gudbrandsdalen var nedgangen i samme periode på 3 ½ prosent.

I Nord-Fron og Ringeby har det vært befolkningsnedgang fordi flytteoverskuddet (innflyttere-utflyttere) ikke oppveier for fødselsunderskuddet (fødte-døde). De senere års befolkningsvekst i Sør-Fron skyldes et høyere flytteoverskudd enn fødselsunderskudd. De positive flyttetallene i kommunene i Midt-Gudbrandsdalen kommer av økt innvandring. Utviklingen stemmer godt overens med den nasjonale trenden de senere årene, hvor arbeidsinnvandring, særlig fra Øst-Europa, har vært motoren for befolkningsvekst.

Flyttetall for de siste 6 årene viser at:

- Til **Nord-Fron kommune** er flyttestrømmen sterkest fra Sør-Fron. Deretter følger kommunene Sel, Oslo, Lillehammer og Ringeby. Fra Nord-Fron er de samme fire kommunene på topp i utflytting, men det er en annen rangering. Fortsatt er Sør-Fron på topp, men det er større utflytting til Oslo og Lillehammer enn til Sel.
- Til **Sør-Fron kommune** er det både størst inn- og utflytting til Nord-Fron. Deretter følger Ringeby, Oslo og Lillehammer både på inn- og utflytting.
- Til **Ringeby kommune** er flyttestrømmene størst mot Sør-Fron, både målt i inn- og utflytting. Deretter følger Oslo. Innflyttingen fra Øyer, Lillehammer og Nord-Fron er forholdsvis lik, men utflyttingen til Lillehammer er betraktelig høyere enn til Øyer og Nord-Fron.

Befolkningsutviklingen i delområdene avhenger av tettstedenes beliggenhet. Det generelle bildet nasjonalt har i flere år vært at tettstedene vokser og spredtbygde strøk faller i folketall. I Midt-Gudbrandsdalen går også folketallet samlet sett ned i de spredtbygde strøkene, men utfordringen her er at nedgangen i svært liten grad oppveies av vekst i tettstedene.

Befolkningsstruktur

Kjønnsbalansen på regionnivå er samlet sett god. Det er 98 kvinner per 100 menn i Midt-Gudbrandsdalen. Det er likevel stor ubalanse innad i de enkelte aldersgruppene. I alle tre kommunene i Midt-Gudbrandsdalen er det stor overvekt av kvinner i den eldste aldersgruppen og dels stort kvinneunderskudd i den fertile aldersgruppen (20-39 år).

Viktige særtrekk blant kommunene i perioden 2000-2015:

- I **Nord-Fron kommune** har antall innbyggere i den fertile aldersgruppen (20-39 år) gått ned med hele 30 prosent, mens det har vært kraftig vekst i de aller eldste aldersgruppene.
- I **Sør-Fron kommune** har det også vært sterk reduksjon i aldersgruppen 20-39 år (-22 %), mens det har vært god vekst i aldersgruppen 40-66 år. Aldersgruppen over 79 år har holdt seg tilnærmet stabil, mens det har vært 6-7 prosent reduksjon i aldersgruppen 0-19 år og 67-79 år.
- **Ringebu kommune** skiller seg fra de øvrige kommunene med sterk reduksjon i aldersgruppen 0-19 år og i den aller eldste aldersgruppen, 80 år og eldre. Ellers er det også her reduksjon i aldersgruppen 20-39 år og vekst i aldersgruppen 40-66 år.

Utdanning

I Hedmark har ca. 24 prosent høyere utdanning. For landet totalt er nivået ca. 30 prosent. Kommunene i Midt-Gudbrandsdalen ligger under landsnittet for både kort og lang høyere utdanning. I alle tre kommunene har ca. 3 prosent av de over 16 år kort høyere utdanning og ca. 15 prosent lang høyere utdanning.

Arbeidsmarked og pendling

Ved inngangen til 2015 var det registrert 6 056 arbeidsplasser og 6 769 sysselsatte innbyggere i Midt-Gudbrandsdalen. Antall arbeidsplasser i regionen var ved inngangen til 2015 om lag på samme nivå som for 15 år siden. De to siste årene har det vært en positiv utvikling i regionen, drevet av økt sysselsetting i Sør-Fron og Ringebu. Nord-Fron har i samme periode hatt en svak nedadgående utvikling.

Pendlingstall for året 2014 viser at:

- 807 personer pendler til **Nord-Fron kommune** og 987 pendler ut av kommunen. Kommunen har klart størst interaksjon med Sør-Fron kommune. 45 prosent av innpendlingen til Nord-Fron er fra Sør-Fron og 20 prosent av utpendlingen fra Nord-Fron er til Sør-Fron.

- 395 personer pendler til **Sør-Fron kommune** og 884 pendler ut av kommunen. Til forskjell fra Nord-Fron er det her større pendlingstrafikk til Ringebru enn til Oslo. 12 prosent av pendlerne til Sør-Fron er bosatt i Ringebru og 22 prosent av pendlerne i Sør-Fron arbeider i Ringebru. Tilsvarende andeler for pendlingsstrømmene fra/til Oslo er på henholdsvis 2 og 8 prosent.
- 622 personer pendler til **Ringebru kommune** og 666 pendler ut av kommunen. Denne kommunen er mer koblet opp mot arbeidsmarkedet i Lillehammerregionen enn det vi har sett at er tilfelle for Fron-kommunene. Riktig nok er det flere fra Nord- og Sør-Fron enn fra Lillehammer som arbeider i Ringebru, men det er størst utpendling fra Ringebru til Lillehammer.

Næringsstruktur

Næringsstrukturen i en region eller kommune er påvirket av en rekke faktorer. Det kan blant annet være tilgang til naturressurser, politiske vedtak for å støtte etablering og utvikling av offentlig eller privat virksomhet og virksomheter «tilfeldig» skapt av energiske og dyktige entreprenører.

Næringsstrukturen blant de enkelte kommunene i Midt-Gudbrandsdalen varierer en god del, målt i antall sysselsatte. For eksempel varierer sysselsettingsandelene innen industrien fra 2-3 prosent i Sør- og Nord-Fron til 18 prosent i Ringebru. Varehandelens andel av sysselsettingen varierer fra 7 prosent i Sør-Fron til 16 prosent i Nord-Fron. For øvrig er i overkant av en tredjedel av arbeidsplassene Sør-Fron kommune og en fjerdedel av arbeidsplassene i de øvrige kommunene i regionen innen kommunal forvaltning. Det er her spesielt mange som jobber innen helsesektoren. Videre er det relativt mange ansatte i Midt-Gudbrandsdalen i bygg og anlegg og primærnæringer.

Næringsstrukturelle utviklingstrekk:

- I **Nord-Fron kommune** har vekstnæringene de siste seks årene vært bygg- og anleggsvirksomhet, helse- og sosialtjenester og offentlig administrasjon. Blant de som har hatt nedgang skiller spesielt varehandel, industri og informasjon/kommunikasjon seg ut. Det siste året har det vært litt vekst innen bygg og anlegg, helse- og sosialtjenester, servering og varehandel.
- Den største vekstnæringen i **Sør-Fron kommune** er bygg- og anleggsvirksomhet. Spesielt har det her vært god vekst det siste året. Blant øvrige næringer er det i hovedsak dem tilhørende offentlig sektor, så som undervisning, helse- og sosialtjenester, som har hatt vekst i løpet av de siste seks årene. På nedsiden skiller overnattingsbransjen seg ut med sterk sysselsettingsreduksjon.

- **I Ringeby kommune** har det vært sterkest vekst i personlig tjenesteyting de siste seks årene. Innen denne næringsgruppen ligger blant annet næringen «Sport- og fritidsaktiviteter» med Kvitfjell alpinsenter som den største sysselsetteren. Innen helse og sosialtjenester, primærnæringer og bygg- og anleggsvirksomhet har det vært en forholdsvis stor sysselsettingsreduksjon de senere årene. I 2014 skiller industrien seg ut som den klart største vekstnæringen. Veksten har her fortrinnsvis kommet innen næringsmiddelindustrien.

Befolknings- og sysselsettingsvekst sett i sammenheng

Befolknings- og sysselsettingsutviklingen for perioden 1.1. 2002 – 1.1. 2015 viser at Nord-Fron har hatt sysselsettingsvekst i kombinasjon med befolkningsnedgang. Nord-Fron kan dermed kalles en arbeidskommune. Ringeby ligger i grenselandet mellom å være en arbeidskommune og uttynningskommune med tilnærmet uendret sysselsettingsnivå og befolkningsnedgang. Sør-Fron er i denne sammenheng en uttynningskommune med negativ utvikling i både folketall og antall arbeidsplasser.

Utviklingen vil selvfølgelig avhenge av når man velger å sette målepunktene. F.eks. har vi sett at Sør-Fron de to siste årene både har hatt en positiv arbeidsplass- og befolkningsutvikling. Tilfeldige svingninger, spesielt i små kommuner, gir store relative endringer, så to år er for kort tid til å definere hva slags type kommune en står ovenfor. Det en kan håpe på er at den positive utviklingen i Sør-Fron vedvarer, og at vi etter hvert kan definere kommunen som en utviklingskommune.

2 BEFOLKNING

Demografiske forhold knyttet til regional utvikling handler om dynamikk og strukturelle forhold. Med dynamikk menes befolkningsvekst, mens strukturelle forhold er kjønns- og alderssammensetning. I dette kapitlet tar vi først for oss befolkningsutviklingen i Ringebu, Sør-Fron og Nord-Fron og de strukturelle forhold som påvirker veksten. Kapitlet avsluttes med en gjennomgang av utdanningsnivået i regionen.

2.1 Befolkningsutvikling

Befolkningsutviklingen vil bli drøftet på ulike demografiske nivåer. Vi begynner med et overordnet regionalt og kommunalt nivå. Deretter ser vi på utviklingen i delområder og i tettsteder i de enkelte kommuner i Midt-Gudbrandsdalen.

Befolkningsantallet et år avhenger av antall fødte og døde og inn-/utflytting. Dvs. at befolkningsutviklingen kan dekomponeres i fødselsoverskudd (fødte – døde) og flytteoverskudd (innflyttere – utflyttere). Vi vil vise hvordan utviklingen av nevnte komponenter har vært de senere årene på kommunenivå i Midt-Gudbrandsdalen. Avslutningsvis ser vi på befolkningsframskrivinger for kommunene.

2.1.1 Utvikling på region og kommunenivå

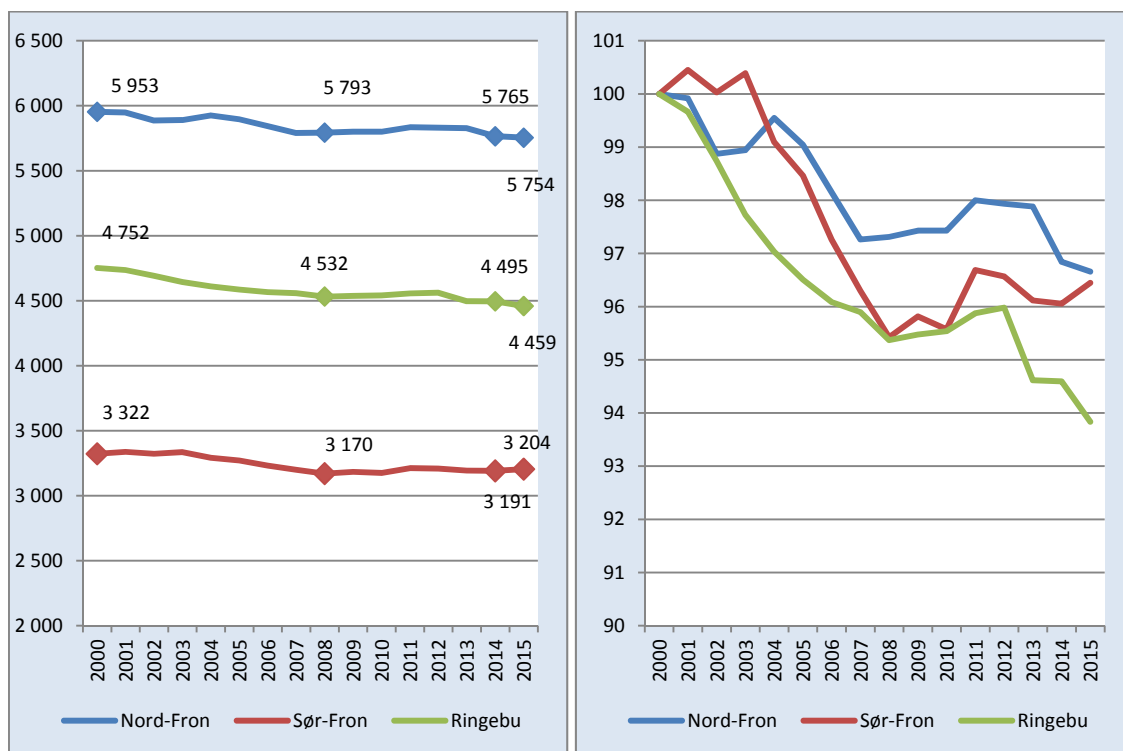
Ved inngangen til 2015 var det registrert 13 417 innbyggere i Midt-Gudbrandsdalen, fordelt på 4 459 i Ringebu, 3 204 i Sør-Fron og 5 754 i Nord-Fron. Regionen har i flere år hatt en svak negativ utvikling i folketallet, mens utviklingen har gått den andre veien for fylket totalt.

Tabell 1: Antall innbyggere på regionnivå i Oppland. 2000-2015

					Årlig endring		
	2000	2008	2014	2015	2000-2015	2008-2015	2014-2015
Lillehammerregionen	35 769	36 834	38 355	38 575	0,5 %	0,7 %	0,6 %
Midt-Gudbrandsdalen	14 027	13 495	13 451	13 417	-0,3 %	-0,1 %	-0,3 %
Nord-Gudbrandsdalen	20 198	19 406	19 065	19 045	-0,4 %	-0,3 %	-0,1 %
Hadeland	27 136	28 043	29 075	29 287	0,5 %	0,6 %	0,7 %
Valdres	18 367	17 975	17 953	17 960	-0,1 %	0,0 %	0,0 %
Oppland	115 497	115 753	117 899	118 284	0,2 %	0,3 %	0,3 %

Det siste året har folketallet gått ned med 11 personer i Nord-Fron og 35 i Ringebu, mens det har økt med 13 personer i Sør-Fron. Utviklingen siden årtusenskiftet har vært svakest i Ringebu, med en folketallsnedgang på 6 prosent. I de to andre midtdalskommunene var nedgangen i samme periode på 3 ½ prosent.

Figur 1: Utvikling i antall innbyggere i kommunene i Midt-Gudbrandsdalen 2000-2015.

Venstre figur nivå tall. Høyre figur indekserte tall.

2.1.2 Utvikling i delområder

Befolkningsutviklingen varierer selvfølgelig også innenfor kommunegrensene. Hvor i kommunene det er sterkest/ svakest utvikling belyses ved å dele opp kommunene i delområder ut fra inndelingen til

Statistisk sentralbyrå (SSB).

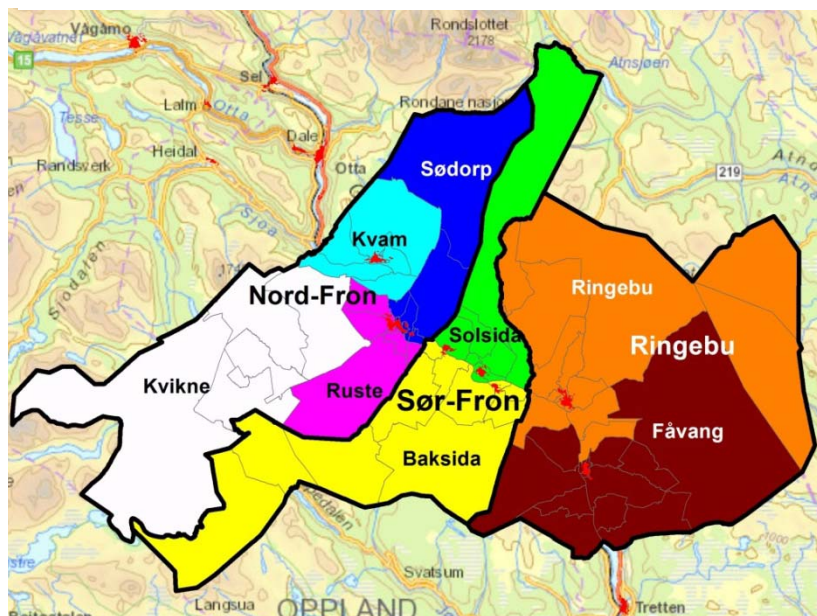
Inndelingen av delområder er vist i kartet. Ringebru er delt inn i delområdene

Ringebru og Fåvang, Sør-Fron i Solsida og Baksida og Nord-Fron i Kvikne, Ruste, Kvam og Sødorp.

Tettstedene i regionen er

markert i kartet med rødt¹.

Figur 2: Kart over delområder i Midt-Gudbrandsdalen.

Tabell 2: Antall innbyggere i delområder i Midt-Gudbrandsdalen. 2000-2015

		Folketall				Årlig befolkningsendring		
		2000	2008	2014	2015	2000-2015	2008-2015	2014-2015
Nord-Fron	Kvikne	793	752	683	666	-1,2 %	-1,7 %	-2,5 %
	Ruste	1 825	1 757	1 749	1 745	-0,3 %	-0,1 %	-0,2 %
	Sødorp	1 899	1 998	1 990	1 998	0,3 %	0,0 %	0,4 %
	Kvam	1 436	1 286	1 343	1 345	-0,4 %	0,6 %	0,1 %
Sør-Fron	Solsida	2 024	1 947	1 971	1 954	-0,2 %	0,1 %	-0,9 %
	Baksida	1 298	1 223	1 220	1 250	-0,3 %	0,3 %	2,5 %
Ringebru	Ringebru	2 519	2 451	2 377	2 379	-0,4 %	-0,4 %	0,1 %
	Fåvang	2 233	2 081	2 118	2 080	-0,5 %	0,0 %	-1,8 %

I **Nord-Fron** er det forholdsvis stor variasjon i befolkningsutviklingen delområdene i mellom. Best utvikling siden år 2000 har det vært i Sødorp med 5 prosent vekst. Det gir en årlig vekstrate på 0,3 prosent, jfr. tabellen over. Veksten kom i stor grad i de første årene

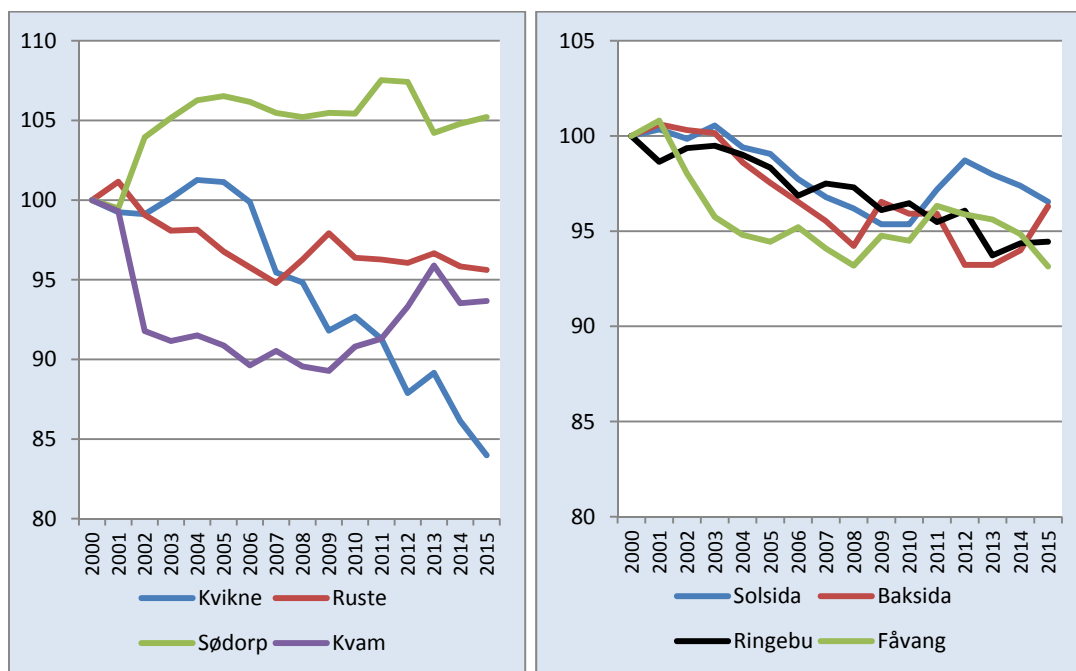
¹ Statistisk sentralbyrå definerer et tettsted som en bosetting med minimum 200 innbyggere, og det skal ikke være mer enn 50 meter mellom husene. Det er tillatt med et skjønsmessig avvik utover 50 meter mellom husene i områder som ikke skal eller kan bebygges (parker, idrettsanlegg, industriområder, elver eller dyrkbare områder). Husklynger som naturlig hører med til tettstedet tas med inntil en avstand på 400 meter fra tettstedskjernen.

etter tusenårsskiftet. Svakest utvikling har det vært i delområdet Kvikne med en befolkningsnedgang i perioden 2000-2015 på 16 prosent. Kvikne skiller seg også ut med markert befolkningsnedgang i løpet av 2014, mens de øvrige delområdene har kun hatt små endringer i folketallet det siste året.

I **Sør-Fron** var det på Baksida på 2 ½ prosent befolkningsvekst og på Solsida 1 prosent befolkningsnedgang i 2014. Siden årtusensskiftet har det i begge delområder vært ca. 4 prosent nedgang.

I **Ringebu** har folketallet det siste året gått ned med ca. 2 prosent i delområdet Fåvang og holdt seg stabilt i delområdet Ringebu. I løpet av de siste 15 årene har det vært en befolkningsnedgang på 6 prosent i sistnevnte delområde og en nedgang på 7 prosent i Fåvang.

Figur 3: Utvikling i antall innbyggere i delområdene i Midt-Gudbrandsdalen 2000-2015.

Venstre figur nivå tall. Høyre figur indekserte tall.

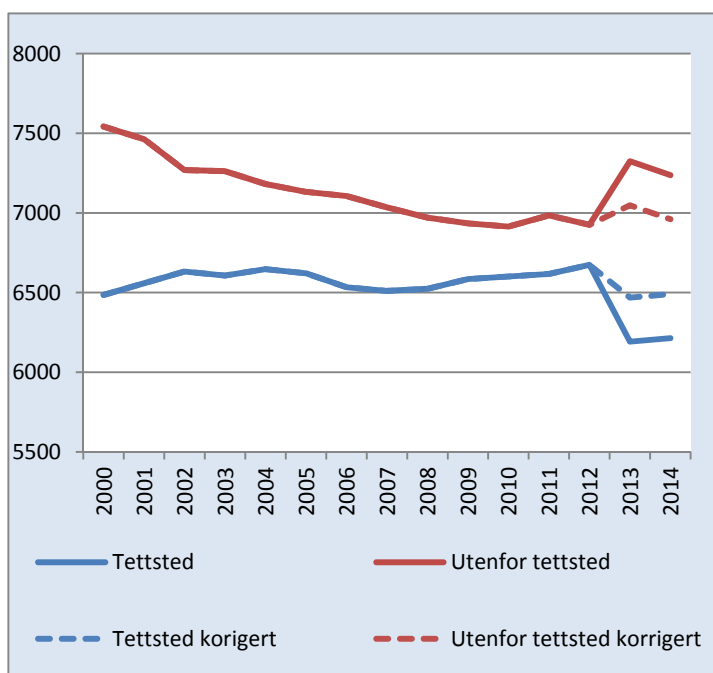
2.1.3 Utvikling i tettsteder

Befolkningsutviklingen i delområdene avhenger av tettstedenes beliggenhet. Det generelle bildet nasjonalt er at tettstedene vokser og spredtbygde strøk faller i folketall. I Midt-Gudbrandsdalen går også folketallet samlet sett ned i de spredtbygde strøkene, men utfordringen er at nedgangen oppveies ikke av vekst i tettstedene. Figuren nedenfor viser utviklingen i og utenfor tettsteder i regionen. Den stiplede linjen viser utviklingen når vi korrigerer for at tettstedet Lia i Sør-Fron falt ut av

tettstedsstatistikken i 2012. Sist publiserte tettstedstall er for januar 2014.

I perioden 2000-2010 var det en negativ trend i antall innbyggere utenfor tettsteder i regionen. I de påfølgende årene ser det ut til at antallet har holdt seg forholdsvis stabilt, når en korrigerer for omklassiferingen av nevnte Lia i Sør-Fron. Antall innbyggere i tettsteder er i dag om lag på samme nivå som i år 2000, når en korrigerer for Lia.

Figur 4: Utvikling i antall innbyggere i og utenfor tettsteder i Midt-Gudbrandsdalen 2000-2014.

I **Nord-Fron kommune** er det to tettsteder; Vinstra og Kvam. Førstnevnte tettsted har hatt en positiv befolkningsutvikling på 2000-tallet, mens pilen har pekt ned for Kvam.

Tabell 3: Antall innbyggere i og utenfor tettsteder i Nord-Fron.

		2000	2013	2014	Endring	
					2000-2014	2013-2014
Nord-Fron	Vinstra	2 455	2 541	2 553	98	12
	Kvam	812	777	765	-47	-12
	Utenfor tettsted	2 686	2 509	2 447	-239	-62
	Sum kommune	5953	5827	5765	-188	-62

I **Sør-Fron-kommune** er det også to tettsteder i dag: Hundorp og Harpefoss. Begge tettsteder har færre innbyggere i dag enn ved tusenårsskiftet. For Hundorps del var det et

relativt stort fall i løpet av 2013, mens antallet da holdt seg stabilt i Harpefoss. I tabellen nedenfor har vi ikke korrigert for omklassifiseringen av Lia. Det kan forklare veksten fram til 2013 utenfor tettsted.

Tabell 4: Antall innbyggere i og utenfor tettsteder i Sør-Fron.

		2000	2013	2014	Endring	
					2000-2014	2013-2014
Sør-Fron	Hundorp	590	615	585	-5	-30
	Harpefoss	422	340	339	-83	-1
	Lia	232	0	0		
	Utenfor tettsted	2 078	2 238	2 267	189	29
	Sum kommune	3 322	3 193	3 191	-131	-2

I **Ringebu kommune** er tettstedene Ringebu og Fåvang. Begge stedene hadde befolkningsvekst i løpet av 2013, og veksten oppveiet nesten nedgangen utenfor tettstedene. Sammenlignet med folketallet i år 2000 har utviklingen vært negativ for Fåvangs del og positiv for Ringebus del.

Tabell 5: Antall innbyggere i og utenfor tettsteder i Ringebu.

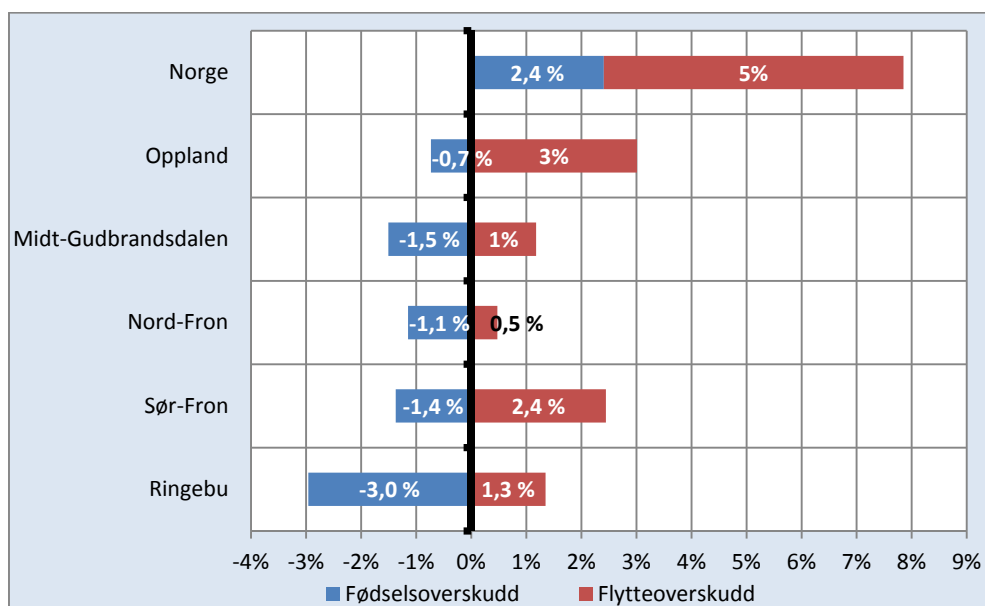
		2000	2013	2014	Endring	
					2000-2014	2013-2014
Ringebu	Ringebu	1 276	1 277	1 317	41	40
	Fåvang	698	642	655	-43	13
	Utenfor tettsted	2 778	2 577	2 523	-255	-54
	Sum kommune	4 752	4 496	4 495	-257	-1

2.1.4 Flytte-/fødselsoverskudd og innvandring

Befolkningsutviklingen kan som nevnt dekomponeres i fødselsoverskudd (fødte-døde) og flytteoverskudd (innflyttere-utflyttere). Lillehammer er den eneste av kommunene i Gudbrandsdalen som har hatt flere år med fødselsoverskudd enn underskudd siden årtusenskiftet, og som kan forklare de siste års befolkningsvekst med både økt innflytting og fødselsoverskudd.

I **Nord-Fron** og **Ringebu** er det befolkningsnedgang i perioden 2008-2015 fordi flytteoverskuddet ikke klarer å oppveie fødselsunderskuddet, mens befolkningsveksten i **Sør-Fron** skyldes et høyere flytteoverskudd enn fødselsunderskudd.

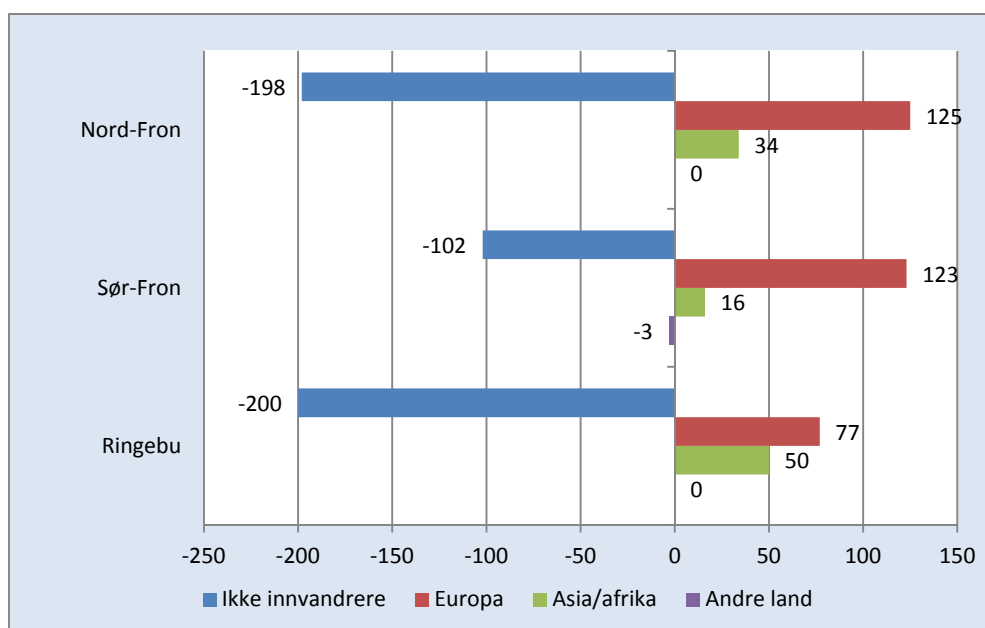
Figur 5: Befolkningsendring fordelt på flytte- og fødselsoverskudd. 2008-2015

De positive flytteoverskuddstallene i kommunene i Midt-Gudbrandsdalen skyldes økt innvandring. Utviklingen stemmer godt overens med den nasjonale trenden de senere årene, hvor arbeidsinnvandring, særlig fra Øst-Europa, har vært motoren for befolkningsvekst.

Figuren nedenfor viser befolkningsutviklingen fra 2008 til 2015 (inkludert både fødsels- og flyttebevegelser) etter nasjonalitetsbakgrunn. I alle våre kommuner utgjør innvandrerbefolkningen en positiv tilvekst, og det er særlig den europeiske innvandringsbefolkningen som vokser.

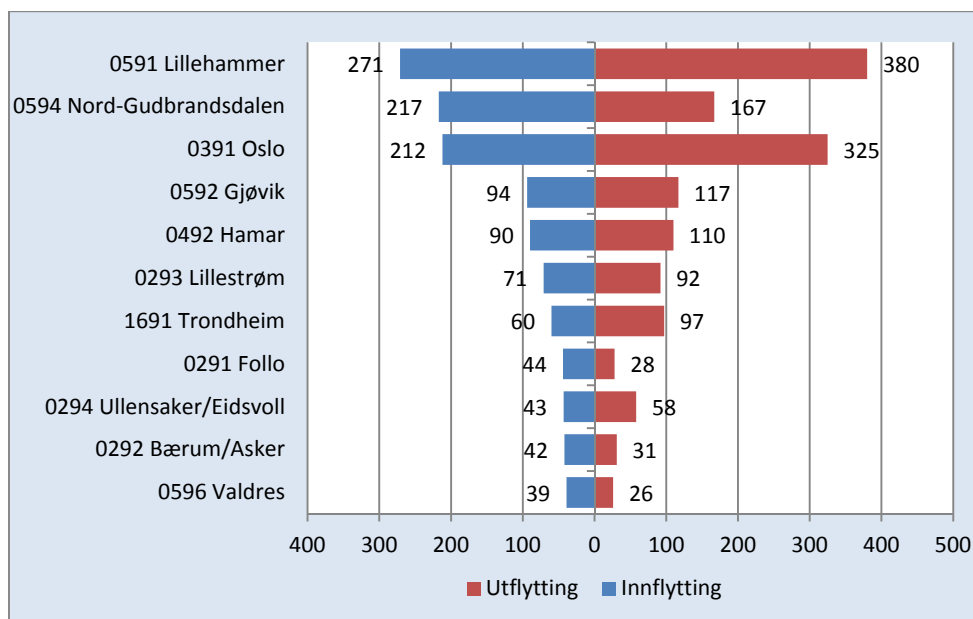
Figur 6: Befolkningsendring (fødsels- og flytteoverskudd) 1.1. 2008-1.1. 2015 etter landbakgrunn. Antall personer

2.1.5 Innenlandske flyttestrømmer

Figuren under viser inn- og utflytting til regionen (innenlandske), summert over årene 2008-2013, fordelt på økonomiske regioner (2013 er sist publiserte år for flyttestrømmer fra-til kommune/region). Den økonomiske regionen Oslo er det samme som Oslo kommune. De økonomiske regionene i Oppland er de samme som planregionene.

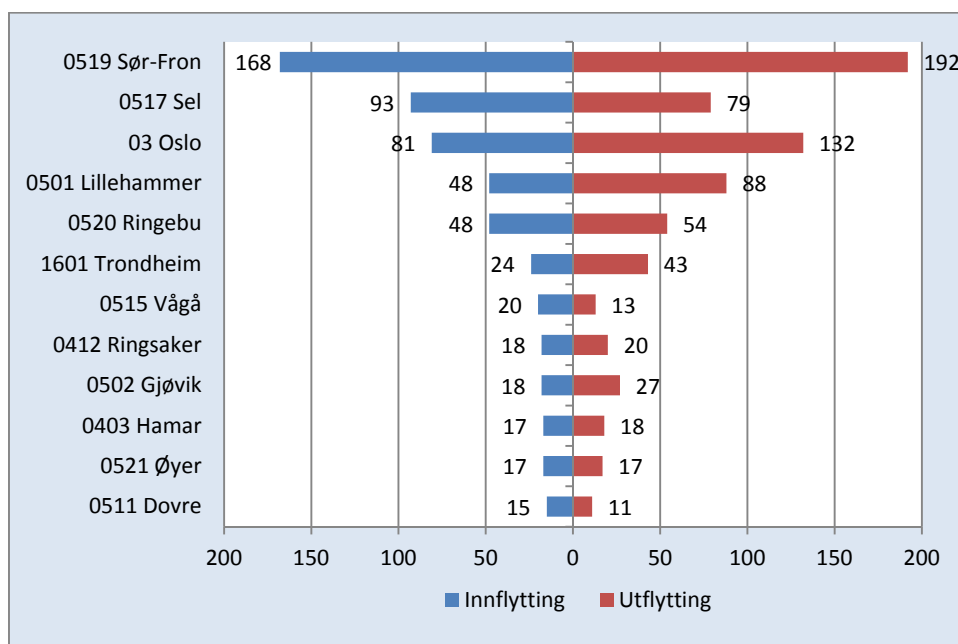
Figur 7: Inn og utflytting til Midt-Gudbrandsdalen, summert for årene 2008-2013, fordelt på øk. regioner.

Fra Midt-Gudbrandsdalen er flyttestrømmen sterkest til Lillehammerregionen. 380 flyttet til Lillehammerregionen i perioden 2008-2013, mens 271 flyttet motsatt veg. Fra Midt-Gudbrandsdalen til Oslo flyttet 325 personer, mens 167 flyttet til Nord-Gudbrandsdalen. Antallet innflyttere fra Oslo og Nord-Gudbrandsdalen er omtrent lik, dvs. i overkant av 200 personer fra begge regioner i perioden 2008-2013.

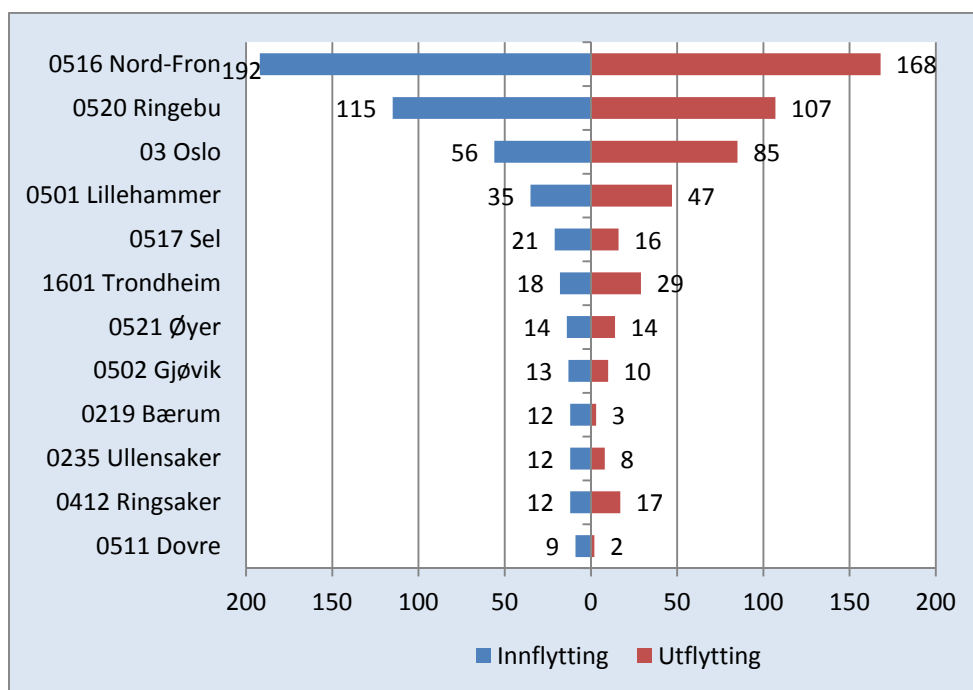
Til **Nord-Fron kommune** er flyttestrømmen sterkest fra Sør-Fron. Deretter følger i fallende rekkefølge kommunene Sel, Oslo, Lillehammer og Ringebu. Fra Nord-Fron er de samme fire kommunene på topp i utflytting, men det er en annen rangering. Fortsatt er Sør-Fron på topp, men det er større utflytting til Oslo og Lillehammer enn til Sel.

Figur 8: Inn og utflytting til Nord-Fron, summert for årene 2008-2013, fordelt på kommuner.

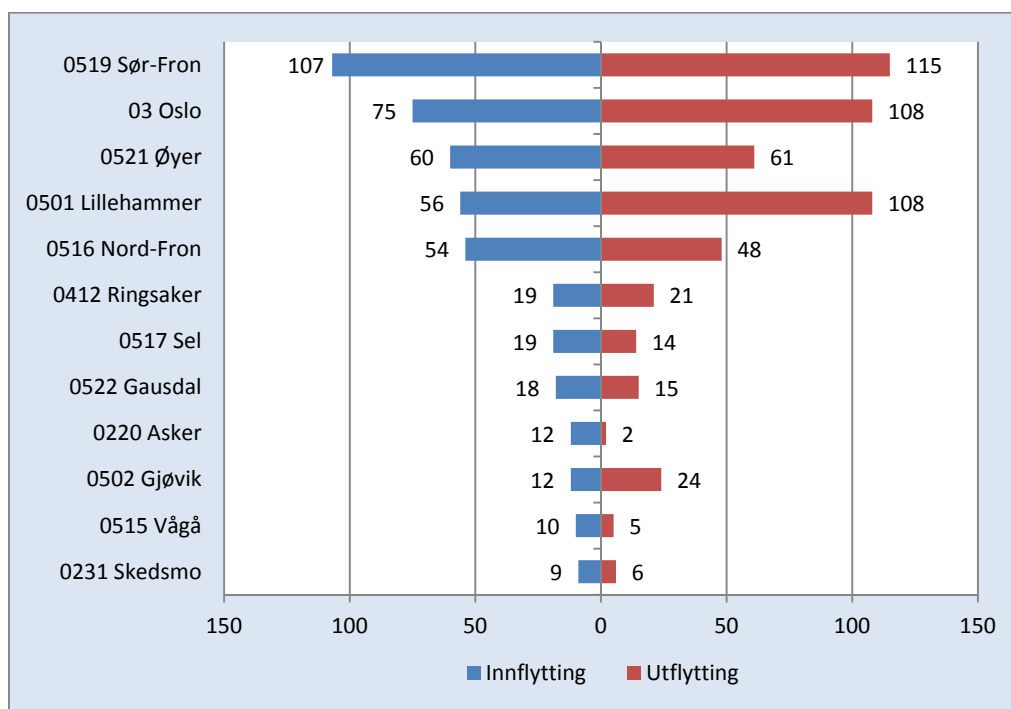
I **Sør-Fron kommune** er det både størst inn- og utflytting til Nord-Fron. Deretter følger i rangert rekkefølge Ringebru, Oslo og Lillehammer både på inn- og utflytting.

Figur 9: Inn og utflytting til Sør-Fron, summert for årene 2008-2013, fordelt på kommuner.

I **Ringebru kommune** er flyttestrømmene størst mot Sør-Fron, både målt i inn- og utflytting. Deretter følger Oslo. Innflyttingen fra Øyer, Lillehammer og Nord-Fron er forholdsvis lik, men utflyttingen til Lillehammer er betraktelig høyere enn til Øyer og Nord-Fron.

Figur 10: Inn og utflytting til Ringebu, summert for årene 2008-2013, fordelt på kommuner.

2.1.6 Befolkningsutvikling framover

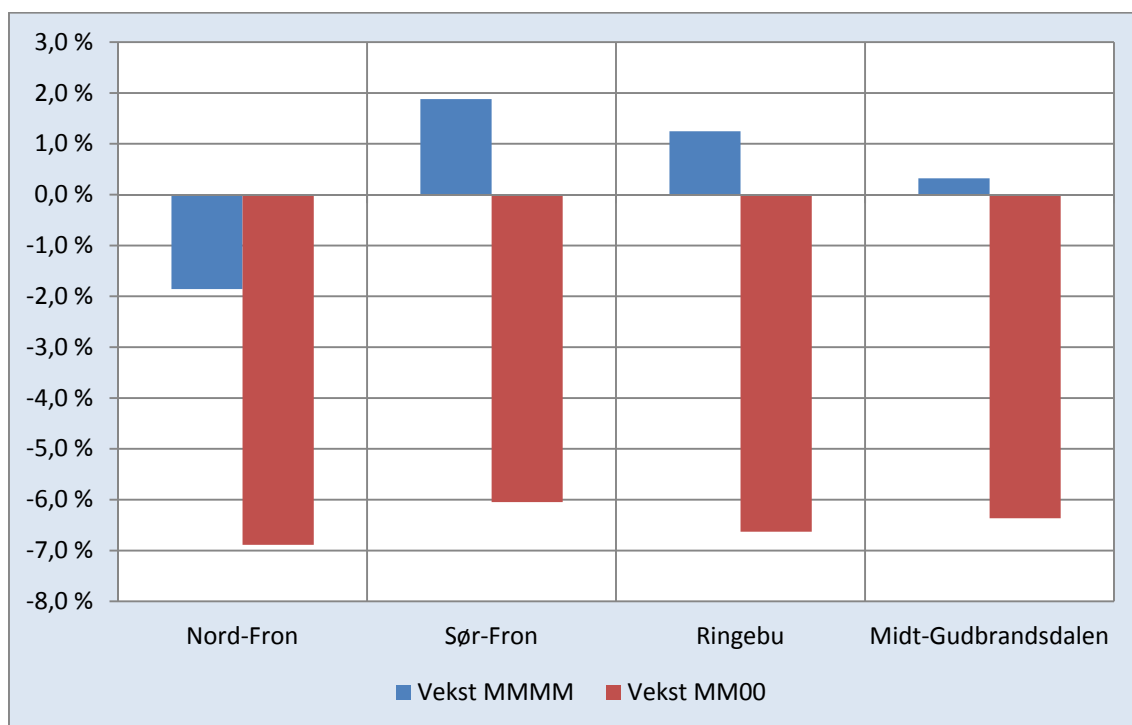
Dagens befolkning er en viktig forutsetning for hvordan den framtidige befolkningen blir, særlig for den egne reproduksjonsevnen. Slik situasjonen i de siste åra i Norge har vært, har dessuten flyttemegetninger, framfor alt knyttet til arbeidsinnvandring, bidratt til at det i flere kommuner er registrert befolkningsvekst som den egne befolkningen ikke gir grunnlag for.

I praksis vet vi at folketallet altså i stor grad blir påvirket av flytting. I resten av kapitlet ser vi på Statistisk sentralbyrås framskrivinger, dels med middels fertilitet, dødelighet, mobilitet og innvandring (MMMM-alternativet) og dels med null flytting og innvandring (MM00)². Det siste alternativet kan være et litt forenklet uttrykk for egen reproduksjonsevne.

I alle tre Midtdalskommunene ventest en befolkningsreduksjon de kommande 20 årene på ca. 6 prosent når en ser bort fra inn-/utflytting. Antas middels mobilitet og innvandring ventest det 1-2 prosent vekst i alle tre kommunene. Poenget med denne øksersisen er å vise at Midt-Gudbrandsdalen er helt avhengig av økt innflytting for å unngå framtidig befolkningsnedgang, gitt utviklingen de senere årene.

² Tallene i SSBs modeller baserer seg på den registrerte utviklingen de siste åra, og er kun trendframskrivinger. Det tas ikke hensyn til om det i referanseperioden har vært spesielle forhold som bør tas ut i modellene.

Figur 11 Befolningsframskriving til 2035 etter kommune. Prosentvis vekst fra 2015. MMMM og MM00

2.2 Befolningsstruktur og utdanningsnivå

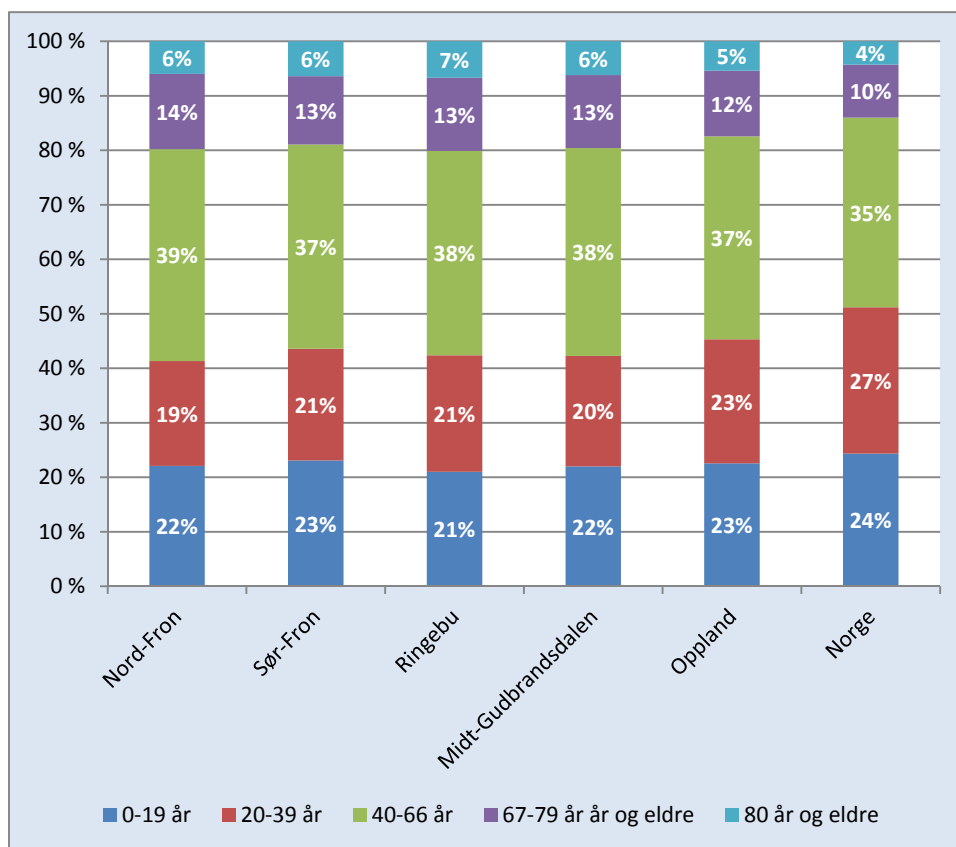
2.2.1 Aldersstruktur

Alderssammensetning og balanse mellom kjønn er viktige parametere for framtidig befolkningsutvikling. Vi har nedenfor delt opp befolkningen i fem aldersklasser, basert på et livssyklusperspektiv. Den første gruppen er 0-19 år, altså barn og ungdom primært knyttet til utdanningstid, og som ved flytting stort sett følger sine foreldre. Praktisk talt alle får videregående utdanning i dag. Den andre gruppen er yngre voksne, dvs. 20-39 år. I denne aldersgruppen er det en del som studerer, men utover i 20-årene finner vi stadig flere av dem i arbeid. Utdanningstiden kan her også forstås som kompetansetilegnelse for arbeid, og altså en forutsetning for arbeid. Det er i denne aldersgruppen det er vanligst å etablere seg å få barn. Yngre voksne er også typiske flyttere som har med seg barn og ungdom. Innflytting forynger som regel altså befolkningen noe.

Det er liten forskjell i andelen 0-19-åringene blant kommunene i Midt-Gudbrandsdalen. Alle tre kommunene ligger i overkant av 20 prosent, dvs. om lag som for fylket totalt og litt lavere enn landsgjennomsnittet. I aldersgruppen 20-39 år er Midt-Gudbrandsdalen noe svakere representert enn i fylket totalt og tydelig lavere enn landsgjennomsnittet. I gruppen 40-66 år er andelen i Midt-Gudbrandsdalen om lag som i Oppland og litt større enn for landet totalt. I de eldste aldersgruppene er Midt-Gudbrandsdalskommunene helt klart

overrepresentert i forhold til landsgjennomsnittet og andelene er også høyere enn i fylket for øvrig.

Figur 12: Aldersfordeling per 1.1.2015

Kjønnsbalansen på regionnivå er samlet sett god. Det er 102 kvinner per 100 menn i Sør-Gudbrandsdalen, 98 kvinner per 100 menn i Midt-Gudbrandsdalen og 97 kvinner per 100 menn i Valdres. Det er likevel stor ubalanse innad i de enkelte aldersgruppene, særlig er det stor overvekt kvinner i de aller eldste aldersgruppene, da kvinner ofte blir eldre enn menn. Tabellen nedenfor viser kjønnsbalansen for kommunene i Midt-Gudbrandsdalen. Vi ser at i alle tre kommuner er det stor overvekt av kvinner i den eldste aldersgruppen og dels stort kvinneunderskudd i den fertile aldersgruppen (20-39 år).

Tabell 6: Antall kvinner per menn etter aldersgruppe og kommune. 1.1. 2015

	0-19 år	20-39 år	40-66 år	67 år og eldre	Sum
0516 Nord-Fron	89	94	97	116	98
0519 Sør-Fron	88	91	96	114	96
0520 Ringebu	107	88	93	120	100
Midt-Gudbrandsdalen	94	91	95	117	98

De tre påfølgende tabellene viser endringer i alders- og kjønnsfordelingen i de tre Midt-Gudbrandsdalskommunene fra år 2000 og fram til i dag. Kjønnsfordelingen har i liten grad endret seg i løpet av de siste 15 årene, mens alderstyngdepunktet har forskjøvet seg oppover. Sistnevnte utvikling indikerer tiltakende omsorgsutfordringer framover i alle kommunene.

Viktige særtrekk blant kommunene i perioden 2000-2015:

- I **Nord-Fron kommune** har antall innbyggere i den fertile aldersgruppen (20-39 år) gått ned med hele 30 prosent, mens det har vært kraftig vekst i de aller eldste aldersgruppene.
- I **Sør-Fron kommune** har det også vært sterk reduksjon i aldersgruppen 20-39 år (-22 %), mens det har vært god vekst i aldersgruppen 40-66 år. Aldersgruppen over 79 år har holdt seg tilnærmet stabil, mens det har vært 6-7 prosent reduksjon i aldersgruppen 0-19 år og 67-79 år.
- **Ringebu kommune** skiller seg fra de øvrige kommunene med sterk reduksjon i aldersgruppen 0-19 år og i den aller eldste aldersgruppen, 80 år og eldre. Ellers er det også her reduksjon i aldersgruppen 20-39 år og vekst i aldersgruppen 40-66 år.

Tabell 7: Befolkningsstruktur Nord-Fron.

Nord-Fron	Absolutte tall				Andeler				Vekst i aldersgrupper
	2000		2015		2000		2015		
	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	
0-19 år	702	662	675	601	12 %	11 %	12 %	10 %	-6 %
20-39 år	821	760	573	537	14 %	13 %	10 %	9 %	-30 %
40-66 år	1 015	1 013	1 140	1 105	17 %	17 %	20 %	19 %	11 %
67-79 år	333	366	388	408	6 %	6 %	7 %	7 %	14 %
80 år og eldre	108	173	131	196	2 %	3 %	2 %	3 %	16 %
Sum fordeling	2 979	2 974	2 907	2 847	50 %	50 %	51 %	49 %	
Sum totalt	5 953		5 754						-3 %

Tabell 8: Befolkningsstruktur Sør-Fron.

Sør-Fron	Absolutte tall				Andeler				Vekst i aldersgrupper
	2000		2015		2000		2015		
	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	
0-19 år	423	361	394	346	13 %	11 %	12 %	11 %	-6 %
20-39 år	435	412	344	313	13 %	12 %	11 %	10 %	-22 %
40-66 år	544	510	612	588	16 %	15 %	19 %	18 %	14 %
67-79 år	204	230	203	199	6 %	7 %	6 %	6 %	-7 %
80 år og eldre	78	125	81	124	2 %	4 %	3 %	4 %	1 %
Sum fordeling	1 684	1 638	1 634	1 570	51 %	49 %	51 %	49 %	
Sum totalt	3 322		3 204						-4 %

Tabell 9: Befolkningsstruktur Ringebu.

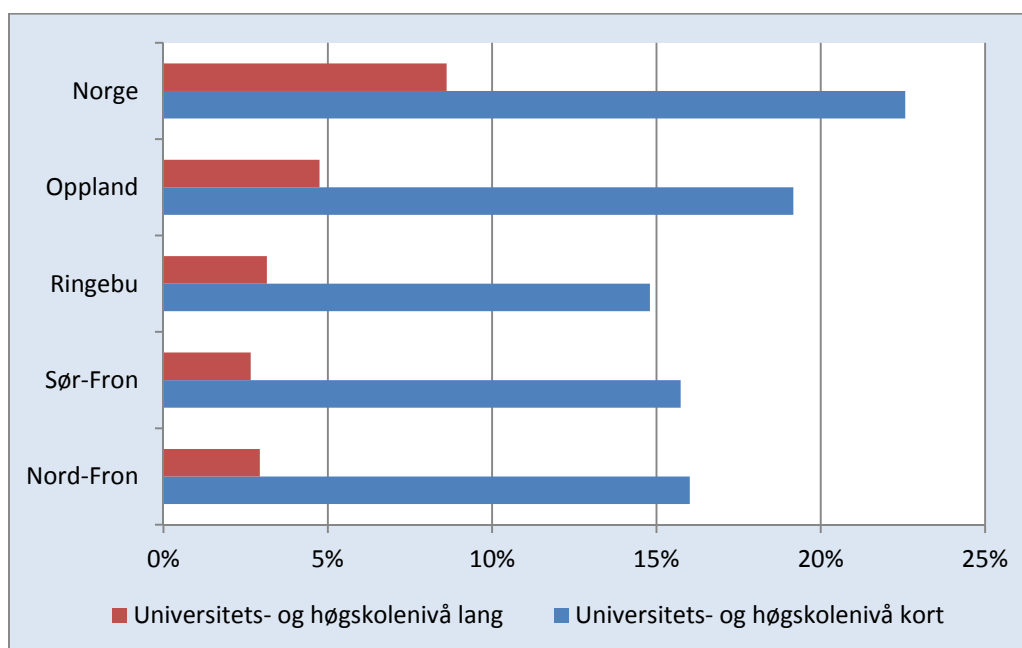
Ringebu	Absolutte tall				Andeler				Vekst i aldersgrupper
	2000		2015		2000		2015		
	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	
0-19 år	571	526	452	485	12 %	11 %	10 %	11 %	-15 %
20-39 år	643	545	506	447	14 %	11 %	11 %	10 %	-20 %
40-66 år	736	742	866	807	15 %	16 %	19 %	18 %	13 %
67-79 år	314	349	284	314	7 %	7 %	6 %	7 %	-10 %
80 år og eldre	135	191	123	175	3 %	4 %	3 %	4 %	-9 %
Sum fordeling	2 399	2 353	2 231	2 228	50 %	50 %	50 %	50 %	
Sum totalt	4 752		4 459						-6 %

2.2.2 Utdanning

Utdanningsnivået i en region er en relativt god indikator på potensialet for en kompetansebasert næringsutvikling. Kunnskap er blitt stadig viktigere og antas i fremtiden å bli den viktigste produksjonsfaktoren i moderne økonomier. Kunnskap og kompetanse har tatt over som den viktigste innsatsfaktoren i mange næringer. Det er forventet at kompetanse vil bli stadig mer etterspurt. Rekrutteringsmulighetene til næringslivet vil dermed i sterkere grad påvirke hvor næringslivet lokaliseres.

I Hedmark har ca. 24 prosent høyere utdanning. For landet totalt er nivået ca. 30 prosent. Kommunene i Midt-Gudbrandsdalen ligger under landssnittet for både kort og lang høyere utdanning³. I alle tre kommunene har ca. 3 prosent av de over 16 år kort høyere utdanning og ca. 15 prosent lang høyere utdanning.

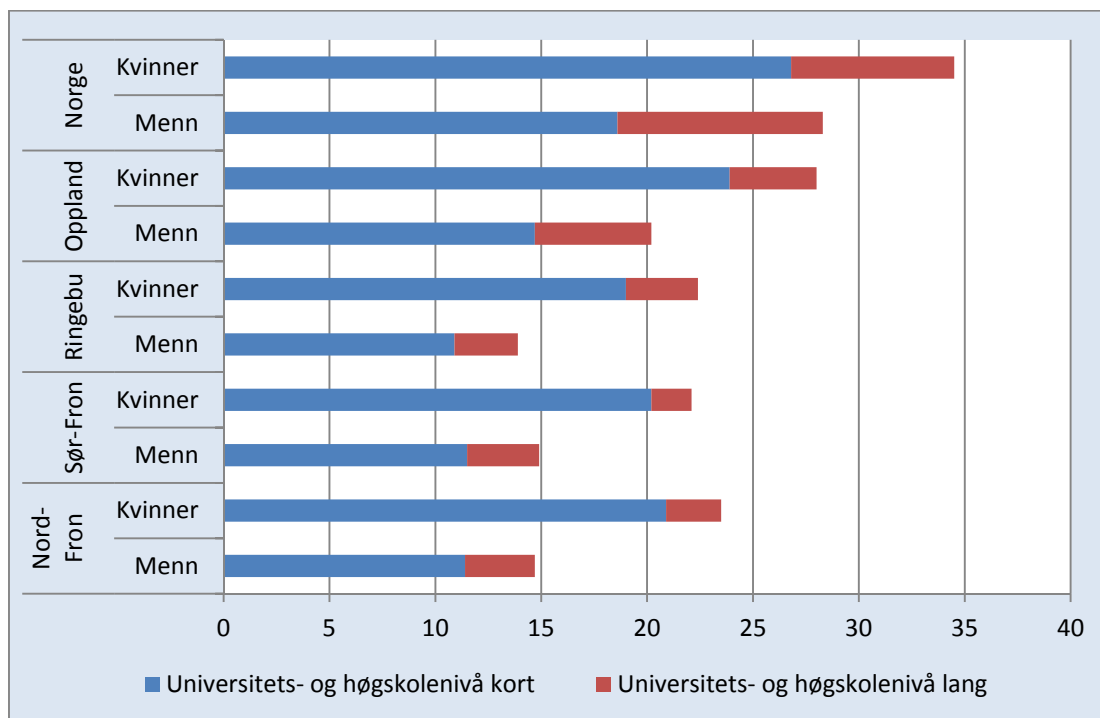
Figur 13: Andel av befolkningen over 16 år med høyere utdanning. År 2013

³ Kort høyere utdanning omfatter høyere utdanning t.o.m. 4 år. Lang høyere utdanning omfatter utdanning lengre enn 4 år.

Det er store forskjeller mellom kjønnene når det gjelder utdanning. I alle tre midtdalskommunene, i fylket og for landet totalt har en større andel kvinner enn menn høyere utdanning. Forskjellene ligger i hovedsak i andelen med kort høyere utdanning. Dette skyldes bl.a. en vesentlig høyere kvinneandel i yrker som ikke krever lang universitets- og høgskoleutdanning (sykepleiere, barnehagelærer, lærerutdannede, barnevernspedagoger mv).

Figur 14: Kjønnfordelt andel av befolkningen over 16 år med høyere utdanning, fordelt på kort (1-4 år) og lang (over 4 år). År 2013

3 ARBEIDSMARKED, PENDLING OG NÆRINGSSTRUKTUR

3.1 Arbeidsplasser og egendekning

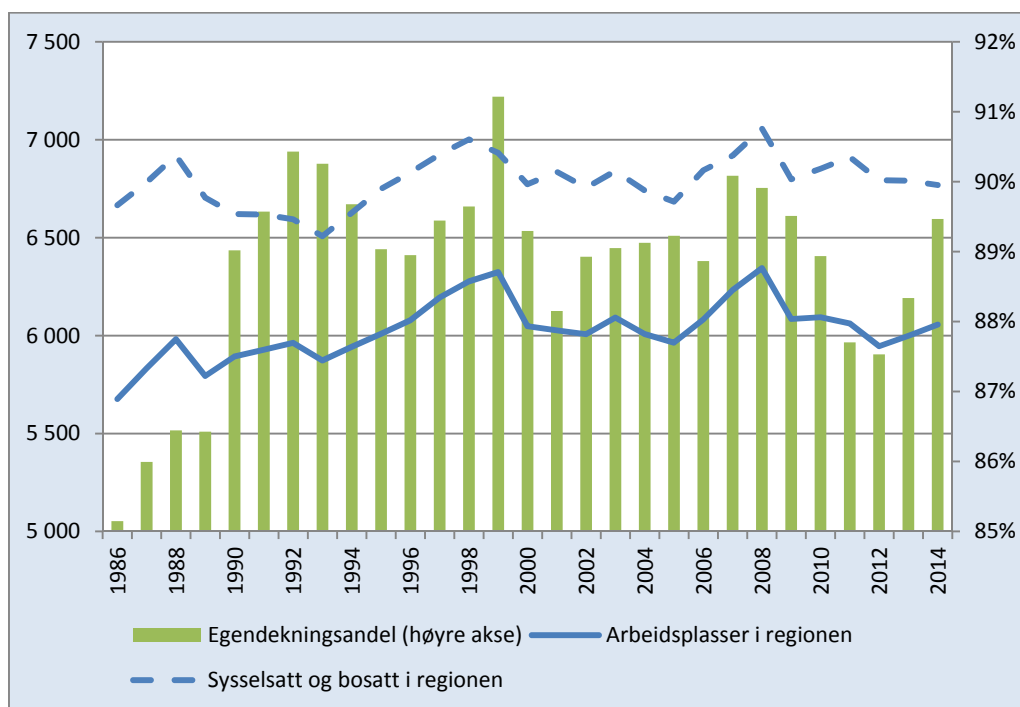
Ved inngangen til 2015 var det registrert 6 056 arbeidsplasser og 6 769 sysselsatte innbyggere i Midt-Gudbrandsdalen. Dette gir en nettoutpendling fra regionen på 710 personer. Egendekningsandelene i tabellen under uttrykker hvor stor andel totalt antall arbeidsplasser i regionen/kommunene utgjør av antall sysselsatte som er bosatt i regionen/kommunene. Den sier altså noe om i hvilken grad kommunen eller regionen kan tilby sin egen befolkning arbeid. Egendekningsandelene varierer fra 98 prosent i Ringebru til 70 prosent i Sør-Fron.

Tabell 10: Sysselsatte etter bosted og arbeidssted i Midt-Gudbrandsdalen 4. kvartal 2014.

	Sysselsatte etter bosted	Sysselsatte etter arbeidssted	Netto innpendling	Egendekningsandel
Nord-Fron	2 878	2 698	-180	94 %
Sør-Fron	1 614	1 125	-489	70 %
Ringebru	2 277	2 233	-44	98 %
Midt-Gudbrandsdalen	6 769	6 056	-713	89 %

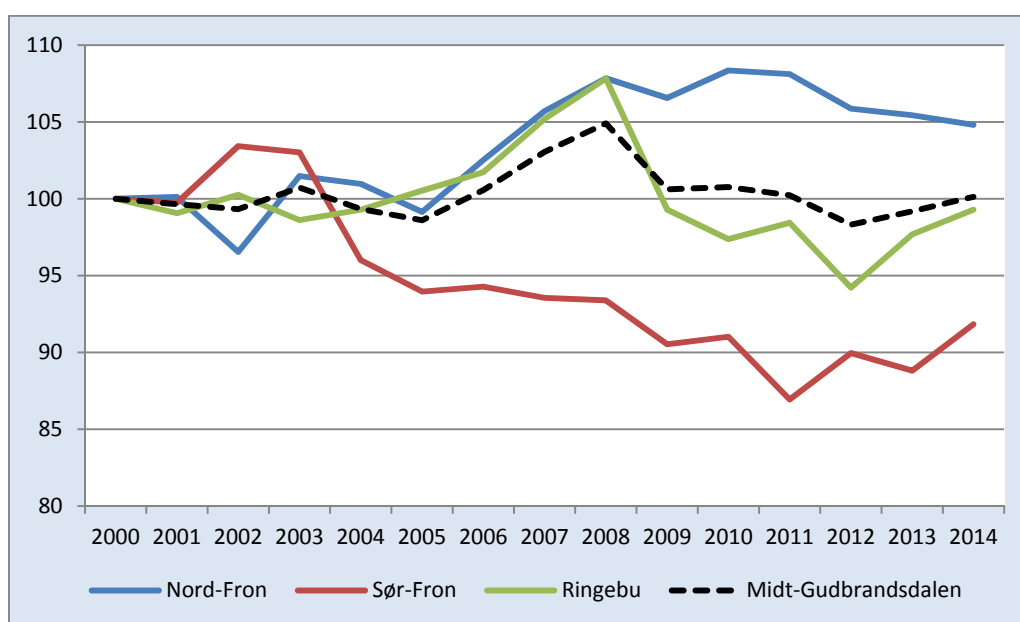
Antall arbeidsplasser har økt relativt mer enn antall sysselsatte innbyggere i regionen de siste to årene. Dvs. at innpendlingen har tiltatt. Utviklingen vises i figuren under hvor stolpene uttrykker egendekningsandelen.

Figur 15: Arbeidsplassutvikling og egendekning i Midt-Gudbrandsdalen. 1986-2014

Antall arbeidsplasser i Midt-Gudbrandsdalen var ved inngangen til 2015 om lag på samme nivå som for 15 år siden. De to siste årene har det vært en positiv utvikling i regionen, drevet av økt sysselsetting i Sør-Fron og Ringebu. Nord-Fron har i samme periode hatt en svak nedadgående utvikling.

Figur 16: Sysselsatte etter arbeidssted. Midt-Gudbrandsdalen. Indeks år 2000 =100. 2000-2014.

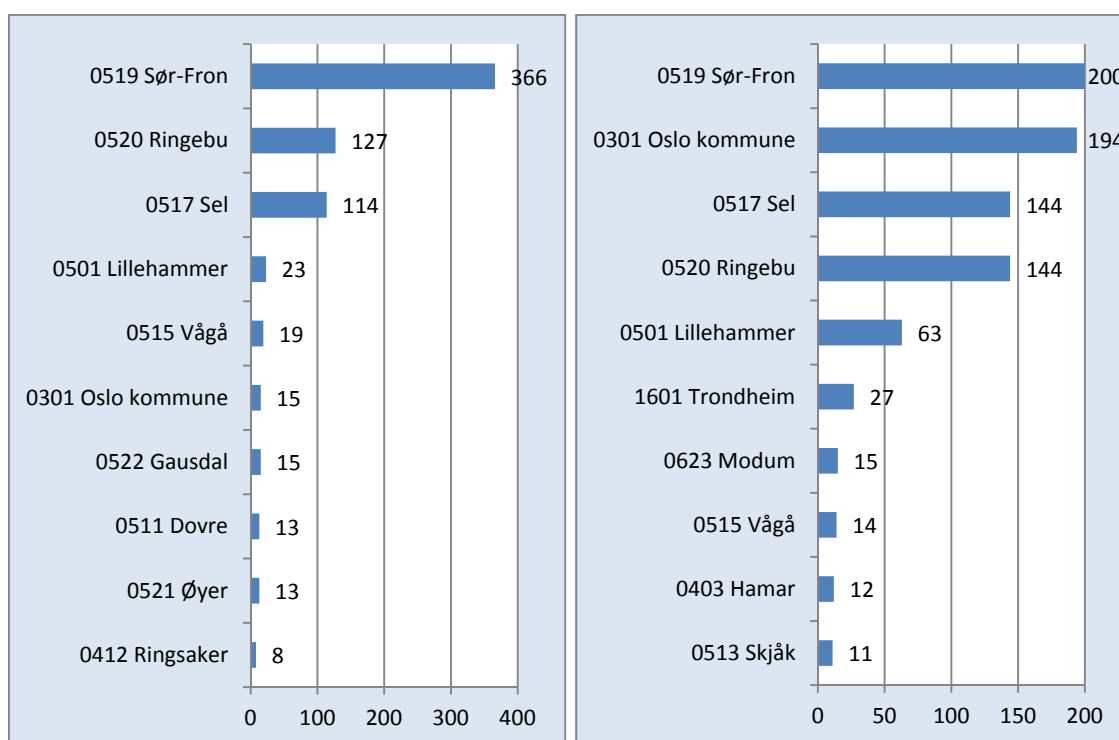
3.2 Pendling

I avsnittet over har vi sett på nettoinnpendling som differansen mellom antall arbeidsplasser og antall bosatte yrkesaktive i de enkelte kommunene. Nå skal vi se nærmere på de faktiske pendlingstallene.

Nord-Fron

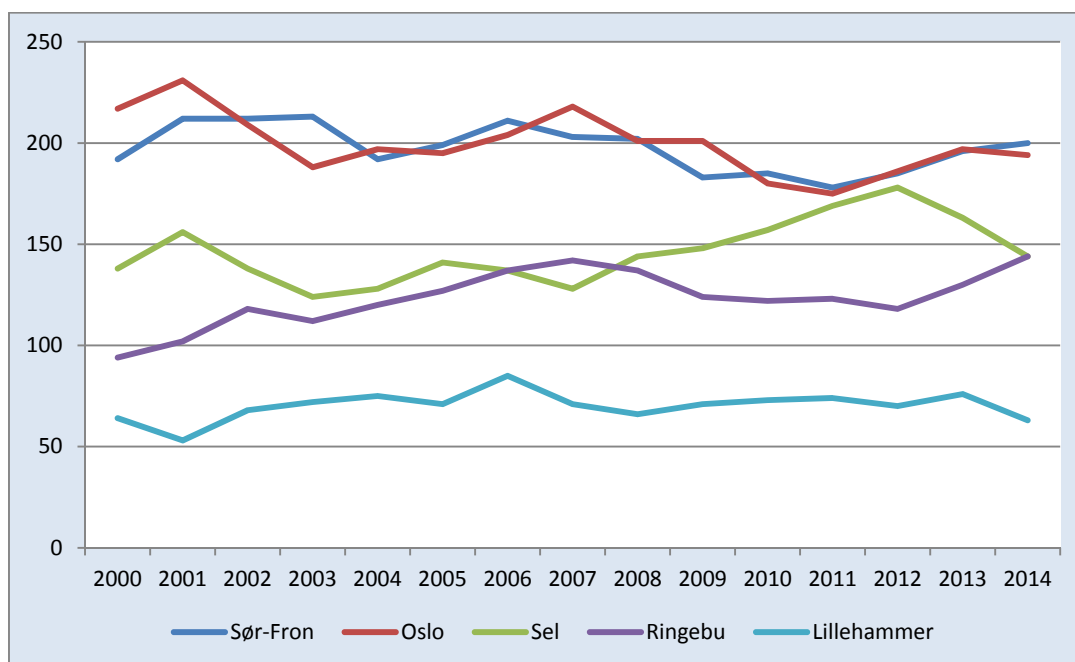
Ved inngangen til 2015 var det 807 personer som pendlet til Nord-Fron kommune og 987 som pendlet ut av kommunen. Kommunen har klart størst interaksjon med Sør-Fron kommune. 45 prosent av innpendlingen til Nord-Fron er fra Sør-Fron og 20 prosent av utpendlingen fra Nord-Fron er til Sør-Fron.

Figur 17: Kommunefordelte pendlingstall til Nord-Fron (venstre figur) og fra Nord-Fron (høyre figur). 2014.

Fra Nord-Fron har det vært en vekst i antall pendlere til både Sør-Fron og Ringebru det siste året. Nordover til Sel og sørover til Lillehammer har det vært nedgang, mens antallet har holdt seg stabilt til Oslo. Figuren nedenfor viser utviklingen siden år 2000 for de største arbeidsplasskommunene for pendlere fra Nord-Fron.

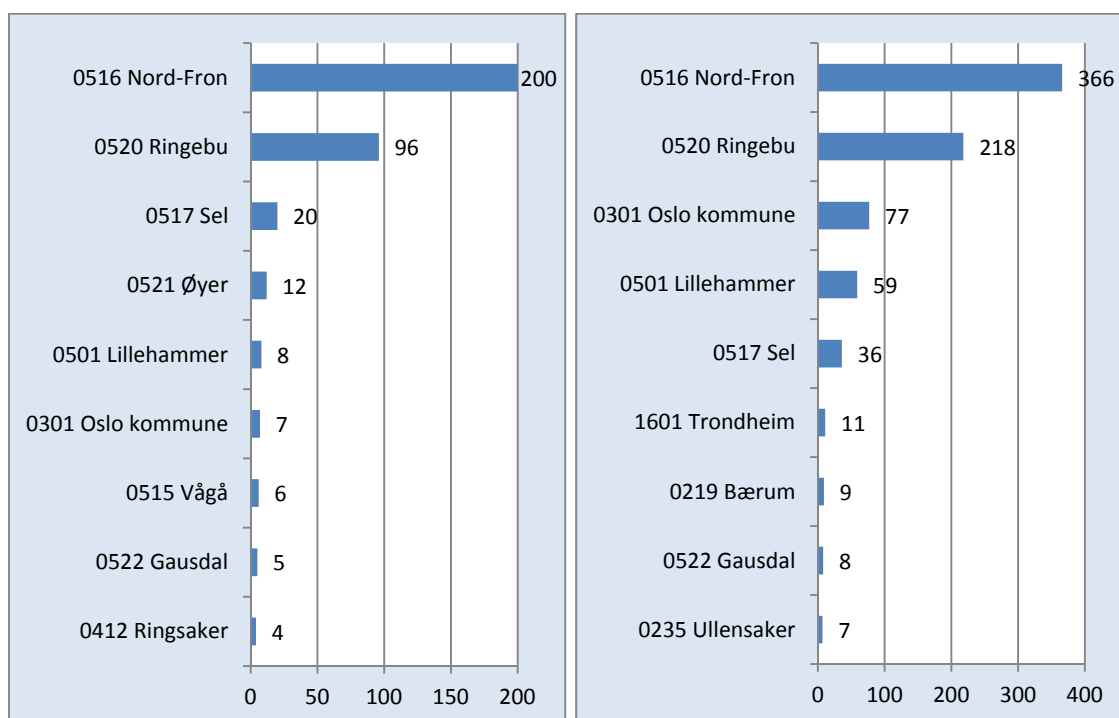
Figur 18: Kommunefordelt utvikling i antall pendlere fra Nord-Fron. 2000-2014

Sør-Fron

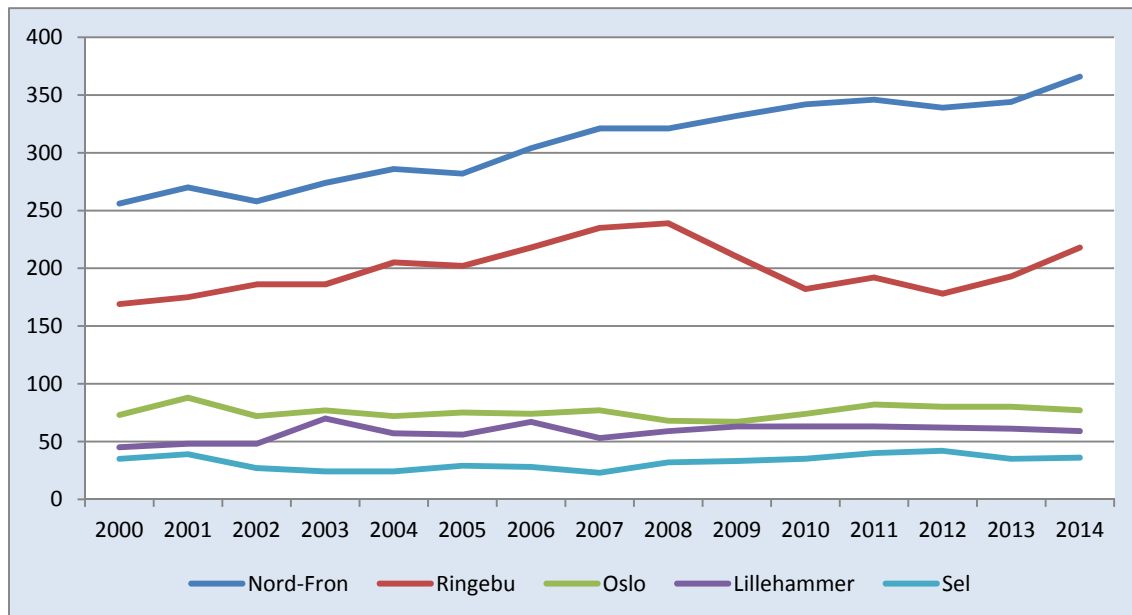
395 personer pendlet til Sør-Fron kommune og 884 pendlet ut av kommunen ved inngangen til 2015. Til forskjell fra Nord-Fron er det her større pendlingstrafikk til Ringebu enn til Oslo. 12 prosent av pendlerne til Sør-Fron er bosatt i Ringebu og 22 prosent av pendlerne i Sør-Fron arbeider i Ringebu. Tilsvarende andeler for pendlingsstrømmene fra/til Oslo er på henholdsvis 2 og 8 prosent.

Figur 19: Kommunefordelte pendlingstall til Sør-Fron (venstre figur) og fra Sør-Fron (høyre figur). 2014.

I Sør Fron har det vært vekst i antall pendlere til nabokommunene Ringebru og Nord-Fron det siste året, mens antallet har holdt seg stabilt til Oslo, Lillehammer og Sel.

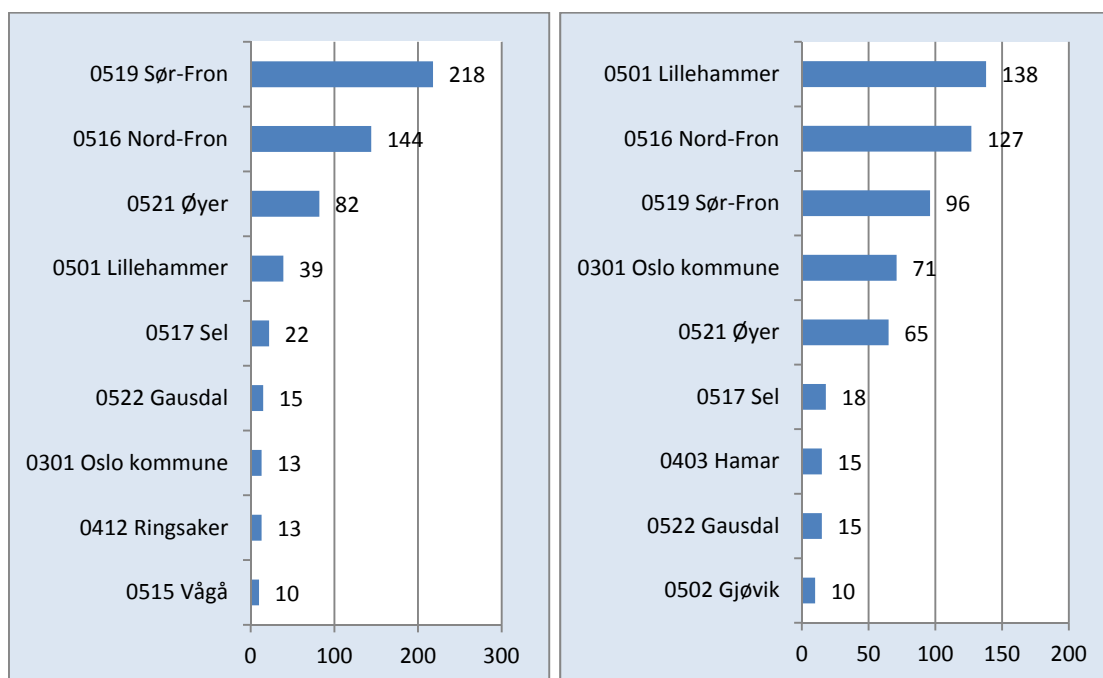
Figur 20: Kommunefordelt utvikling i antall pendlere fra Sør-Fron. 2000-2014

Ringebru

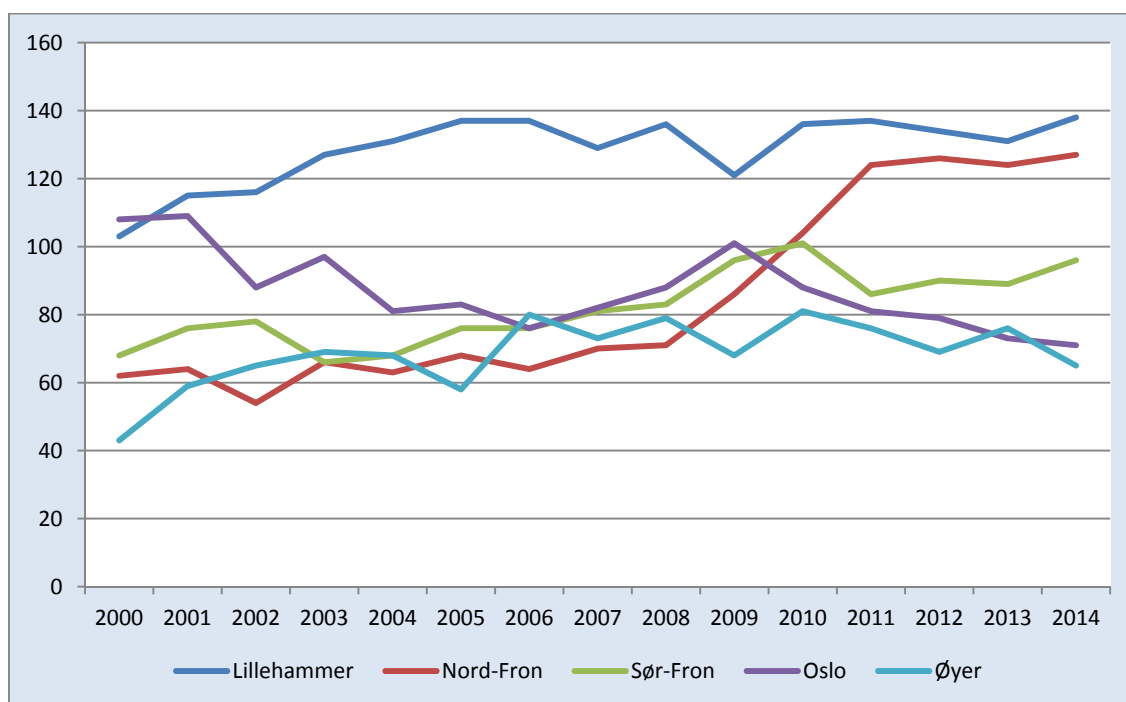
Ved inngangen til 2015 var det 622 personer som pendlet til Ringebru kommune og 666 som pendlet ut av kommunen. Denne kommunen er mer koblet opp mot arbeidsmarkedet i Lillehammerregionen enn det vi har sett at er tilfelle for Fronkommunene. Riktig nok er det flere fra Nord- og Sør-Fron enn fra Lillehammer som arbeider i Ringebru, men det er størst utpendling fra Ringebru til Lillehammer.

Figur 21: Kommunefordelte pendlingstall til Ringebru (venstre figur) og fra Ringebru (høyre figur). 2014.

Blant de største utpendlingskommunene for de bosatt i Ringebru har det vært vekst det siste året i antall pendlere til Lillehammer og Sør-Fron, holdt seg stabilt til Nord-Fron og Oslo og gått litt ned til Øyer.

Figur 22: Kommunefordelt utvikling i antall pendlere fra Ringebru. 2000-2014

Vi avrunder pendlingskapittelet med en pendlingsmatrise som viser fordelingen av arbeidssted for de yrkesaktive (sysselsatte etter bosted) i de enkelte kommuner i Midt-Gudbrandsdalen ved inngangen til 2015. Den oppsummerer delvis det vi har gjennomgått. Bl.a. viser den at en meget stor andel av de yrkesaktive, bosatt i Sør-Fron, arbeider i Nord-Fron. Videre at det fra denne kommunen er forholdsvis høy utpendling til Ringebru. Blant de yrkesaktive, bosatt i Nord-Fron, er det om lag like mange som jobber i Nord-Gudbrandsdalen og i Oslo som i nabokommunene Ringebru og Sør-Fron. Blant de yrkesaktive i Ringebru er det tilnærmet like mange som pendler til Lillehammer som til Nord-Fron, og litt færre som pendler til Sør-Fron.

Tabell 11: Pendlingsmatrise for Midt-Gudbrandsdalen. 4. kv. 2014

		Arbeidssted											
		Nord-Fron	Sør-Fron	Ringebru	Lillehammer	Øyer	Gausdal	Nord-G.	Rest Oppl.	Oslo	Akersh.	Hedm.	Rest Norge
Bosted	Nord-Fron	66 %	7 %	5 %	2 %	0 %	0 %	6 %	1 %	7 %	2 %	1 %	3 %
	Sør-Fron	23 %	45 %	14 %	4 %	0 %	0 %	3 %	1 %	5 %	2 %	1 %	4 %
	Ringebru	6 %	4 %	71 %	6 %	3 %	1 %	1 %	1 %	3 %	1 %	2 %	2 %

3.3 Næringsstruktur

Vi skal nå skifte fokus fra dynamikk til struktur, altså nærings sammensetning. Nærings sammensetningen vil vi belyse ved hjelp av antall sysselsatte etter arbeidssted per 4. kvartal 2014. Næringsstrukturen i en region eller kommune er påvirket av en rekke faktorer. Det kan blant annet være tilgang til naturressurser, politiske vedtak for å støtte etablering og utvikling av offentlig eller privat virksomhet og virksomheter «tilfeldig» skapt av energiske og dyktige entreprenører.

Næringsstrukturen blant de enkelte kommunene i Midt-Gudbrandsdalen varierer en god del, målt i antall sysselsatte. For eksempel varierer sysselsettingsandelene innen industrien fra 2-3 prosent i Sør- og Nord-Fron til 18 prosent i Ringebru. Varehandelens andel av sysselsettingen varierer fra 7 prosent i Sør-Fron til 16 prosent i Nord-Fron. Forøvrig er i overkant av en tredjedel av arbeidsplassene Sør-Fron kommune og en fjerdedel av arbeidsplassene i de øvrige midtdalskommunene innen kommunal forvaltning. Det er her spesielt mange som jobber innen helsesektoren. Videre er det relativt mange ansatte i Midt-Gudbrandsdalen i bygg og anlegg og primærnæringer.

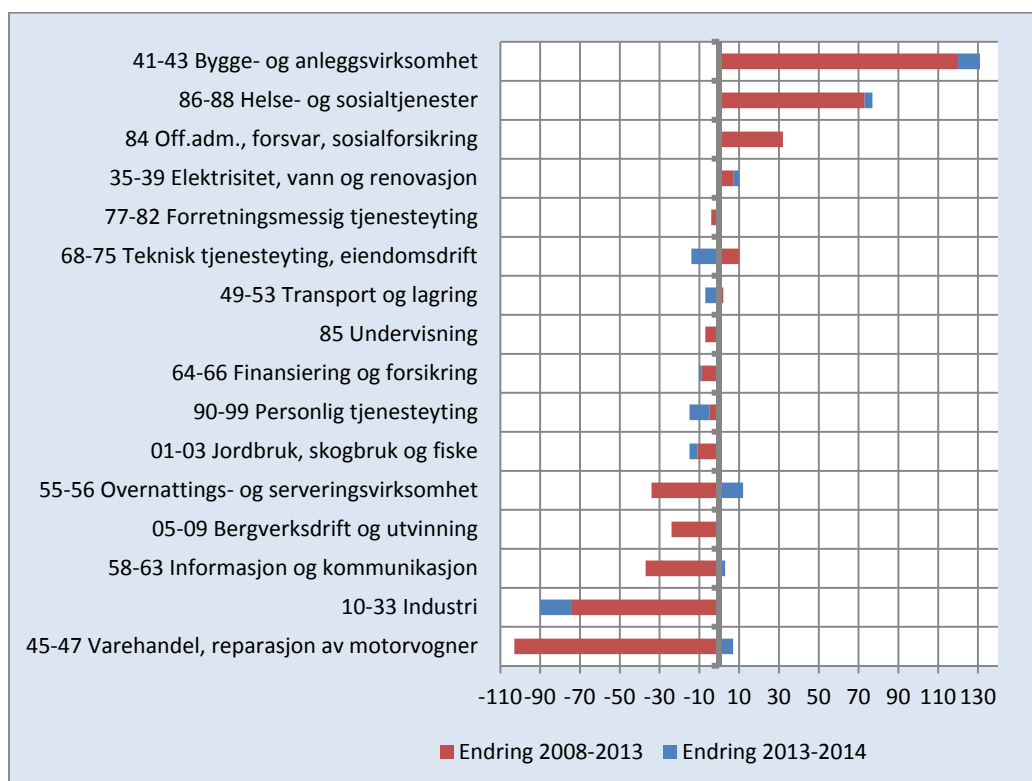
Tabell 12: Næringsstruktur på kommunenivå i Midt-Gudbrandsdalen. Sysselsatte etter arbeidssted. 4. kv. 2014.

Arbeidsplasser 4. kvartal 2014 Fordelt på næringer	Nord-Fron		Sør-Fron		Ringebu	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
01-03 Jordbruk, skogbruk og fiske	248	9 %	173	15 %	233	10 %
05-09 Bergverksdrift og utvinning	10	0 %	0	0 %	21	1 %
10-33 Industri	49	2 %	33	3 %	405	18 %
35-39 Elektrisitet, vann og renovasjon	97	4 %	8	1 %	28	1 %
41-43 Bygge- og anleggsvirksomhet	447	17 %	193	17 %	246	11 %
45-47 Varehandel, reparasjon av motorvogner	423	16 %	77	7 %	287	13 %
49-53 Transport og lagring	109	4 %	39	3 %	94	4 %
55-56 Overnattings- og serveringsvirksomhet	130	5 %	88	8 %	122	5 %
58-63 Informasjon og kommunikasjon	48	2 %	2	0 %	2	0 %
64-66 Finansiering og forsikring	36	1 %	12	1 %	9	0 %
68-75 Teknisk tjenesteyting, eiendomsdrift	95	4 %	19	2 %	43	2 %
77-82 Forretningsmessig tjenesteyting	26	1 %	41	4 %	62	3 %
84 Off.adm., forsvar, sosialforsikring	120	4 %	71	6 %	56	3 %
85 Undervisning	283	10 %	82	7 %	130	6 %
86-88 Helse- og sosialtjenester	482	18 %	251	22 %	398	18 %
90-99 Personlig tjenesteyting	77	3 %	28	2 %	83	4 %
00 Uoppgitt	18	1 %	8	1 %	14	1 %
Sum næringer	2 698	100 %	1 125	100 %	2 233	100 %
Fordelt på institusjonelle næringer						
Statlig forvaltning	59	2 %	13	1 %	47	2 %
Fylkeskommunal forvaltning	125	5 %	5	0 %	14	1 %
Kommunal forvaltning	679	25 %	411	37 %	524	23 %
Privat sektor og offentlige foretak	1 835	68 %	696	62 %	1 648	74 %

3.3.1 Næringsstrukturelle utviklingstrekk i Nord-Fron

I Nord-Fron har vekstnæringene de siste seks årene vært bygg- og anleggsvirksomhet, helse- og sosialtjenester og offentlig administrasjon. Blant de som har hatt nedgang skiller spesielt varehandel, industri og informasjon/kommunikasjon seg ut. Det siste året har det vært litt vekst innen bygg og anlegg, helse- og sosialtjenester, overnatting/servering og varehandel.

Figur 23: Næringsfordelt utvikling i antall arbeidsplasser. Nord-Fron.

Det vi ovenfor har omtalt som næringer er strengest talt næringsgrupper. I tabellen nedenfor har vi tatt ut de 15 største næringene i Nord-Fron og vist utviklingen i antall sysselsatte over de siste seks årene. Tabellen viser bl.a. at både det siste året og de fem foregående årene har det vært god sysselsettingsvekst innen oppføringer av bygninger. Ellers er det verdt å merke seg at det har vært vekst de siste seks årene innen overnatting. Nedgangen i overnatting/servering, vist i figuren over, skyldes dermed færre sysselsatte innen restaurantvirksomhet.

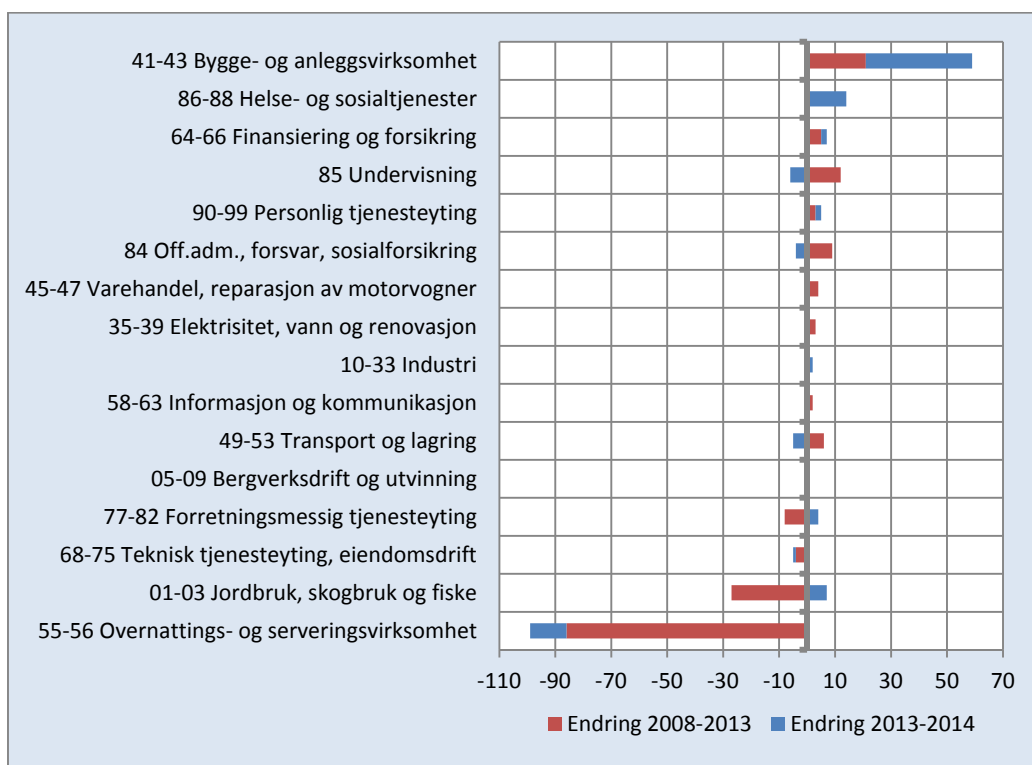
Tabell 13: Sysselsettingsvekst blant de største næringene i Nord-Fron.

Arbeidsplasser 4. kvartal Nord-Fron, fordelt på de 15 største næringene	2008	2013	2014	Relativ endring	
				2008- 2013	2013- 2014
85 Undervisning	290	283	283	-2 %	0 %
47 Detaljhandel, unntatt med motorvogner	357	270	269	-24 %	0 %
01 Jordbruk og tilhørende tjenester, jakt	246	216	211	-12 %	-2 %
43 Spes. bygge- og anleggsvirksomhet	176	206	208	17 %	1 %
87 Pleie og omsorg i institusjon	209	205	205	-2 %	0 %
88 Omsorg uten botilbud, barnehager mv.	148	193	191	30 %	-1 %
41 Oppføring av bygninger	124	146	182	18 %	25 %
84 Off.adm., forsvar, sosialforsikring	89	121	120	36 %	-1 %
55 Overnattingsvirksomhet	54	89	89	65 %	0 %
35 Kraftforsyning	78	84	88	8 %	5 %
86 Helsetjenester	48	80	86	67 %	8 %
45 Handel og reparasjon av motorvogner	67	74	77	10 %	4 %
46 Agentur- og engroshandel	95	72	77	-24 %	7 %
42 Anleggsvirksomhet	16	84	57	425 %	-32 %
49 Landtransport og rørtransport	65	56	54	-14 %	-4 %

3.3.2 Næringsstrukturelle utviklingstrekk i Sør-Fron

Den største vekstnæringen i Sør-Fron er, som i Nord-Fron, bygg- og anleggsvirksomhet. Spesielt har det her vært god vekst det siste året. Blant øvrige næringer er det i hovedsak dem tilhørende offentlig sektor, så som undervisning, helse- og sosialtjenester, som har hatt vekst i løpet av de siste seks årene. På nedsiden skiller overnatting/servering seg ut med sterk sysselsettingsreduksjon de siste seks årene.

Figur 24: Næringsfordelt utvikling i antall arbeidsplasser. Sør-Fron.

Når vi går ned på et mer detaljert næringsnivå i Sør-Fron ser vi at det er spesialisert bygg- og anleggsvirksomhet som er den største næringen. Det aller største foretaket innen denne bransjen er maskinentreprenøren Åge Haverstad. Innen nevnte bransje har det vært god vekst både det siste året og de fem foregående årene samlet sett. Den nest største næringen i kommunen er jordbruk. Denne næringen har hatt en nedadgående utvikling over flere år, men fikk et marginalt løft i løpet av 2014. Sysselsatte innen varehandelen har holdt seg forholdsvis stabil de siste seks årene.

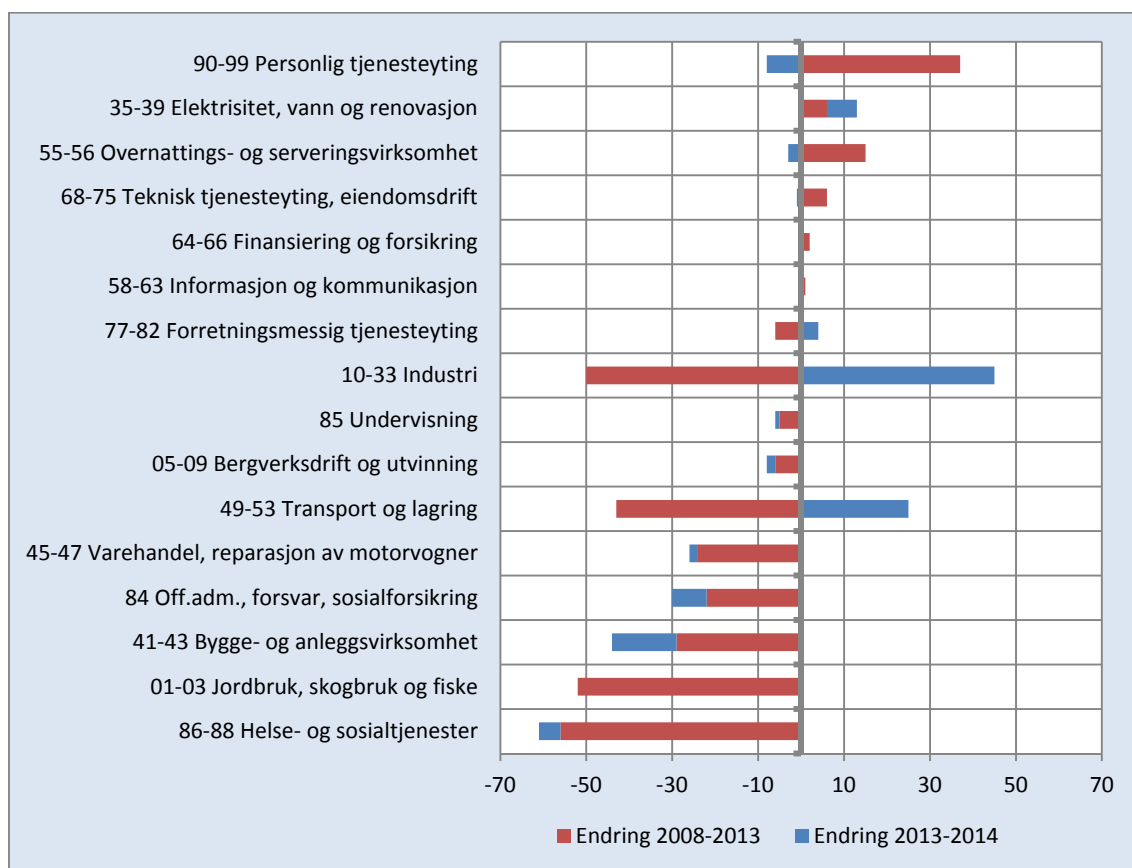
Tabell 14: Sysselsettingsvekst blant de største næringene i Sør-Fron.

Arbeidsplasser 4. kvartal Sør-Fron, fordelt på de 15 største næringene	2008	2013	2014	Relativ endring	
				2008- 2013	2013- 2014
43 Spes. bygge- og anleggsvirksomhet	111	132	170	19 %	29 %
01 Jordbruk og tilhørende tjenester, jakt	189	158	164	-16 %	4 %
88 Omsorg uten botilbud, barnehager mv.	93	110	114	18 %	4 %
87 Pleie og omsorg i institusjon	81	101	112	25 %	11 %
85 Undervisning	76	88	82	16 %	-7 %
55 Overnattingsvirksomhet	157	82	78	-48 %	-5 %
84 Off.adm., forsvar, sosialforsikring	66	75	71	14 %	-5 %
47 Detaljhandel, unntatt med motorvogner	45	43	42	-4 %	-2 %
49 Landtransport og rørtransport	36	42	37	17 %	-12 %
81 Tjenester tilknyttet eiendomsdrift	35	35	37	0 %	6 %
86 Helsetjenester	63	27	25	-57 %	-7 %
45 Handel med og reparasjon av motorvogner	14	17	20	21 %	18 %
22 Gummivare- og plastindustri	1	14	15	1300 %	7 %
46 Agentur- og engroshandel	14	17	15	21 %	-12 %
41 Oppføring av bygninger	15	12	13	-20 %	8 %

3.3.3 Næringsstrukturelle utviklingstrekk i Ringeby

I Ringeby har det vært sterkest vekst i personlig tjenesteyting de siste seks årene. Innen denne næringsgruppen ligger blant annet næringen «Sport- og fritidsaktiviteter» med Kvitfjell alpínsenter som den største sysselsetteren. Innen helse og sosialtjenester, primærnæringer og bygg- og anleggsvirksomhet har det vært en forholdsvis stor sysselsettingsreduksjon de senere årene. I 2014 skiller industrien seg ut som den klart største vekstnæringen. Veksten har her fortrinnsvis kommet innen næringsmiddelindustrien.

Figur 25: Næringsfordelt utvikling i antall arbeidsplasser. Ringebru.

Jordbruk er den største enkeltnæringen i Ringebru, målt i antall sysselsatte, tett etterfulgt av omsorgstjenester og næringsmiddelindustri. Sistnevnte næring har som nevnt hatt god sysselsettingsvekst det siste året, mens sysselsettingen har holdt seg stabil innen jordbruket og omsorgstjenester etter noen år med nedgang. Utviklingen vises i figuren under, hvor vi også bl.a. kan se at antall sysselsatte innen oppføring av bygninger har hatt en negativ utvikling de senere årene. Detaljhandel har på den annen side fått et lite løft det siste året, etter flere år med sysselsetningsnedgang.

Tabell 15: Sysselsettingsvekst blant de største næringene i Ringebu.

Arbeidsplasser 4. kvartal Ringebu, fordelt på de 15 største næringene	2008	2013	2014	Relativ endring	
				2008- 2013	2013- 2014
01 Jordbruk og tilhørende tjenester, jakt	269	216	217	-20 %	0 %
88 Omsorg uten botilbud, barnehager mv.	238	213	212	-11 %	0 %
10 Næringsmiddelindustri	155	164	207	6 %	26 %
47 Detaljhandel, unntatt med motorvogner	233	180	190	-23 %	6 %
16 Trelast- og trevareindustri	162	143	144	-12 %	1 %
85 Undervisning	136	131	130	-4 %	-1 %
43 Spes. bygge- og anleggsvirksomhet	119	111	120	-7 %	8 %
41 Oppføring av bygninger	169	123	106	-27 %	-14 %
87 Pleie og omsorg i institusjon	117	130	104	11 %	-20 %
86 Helsetjenester	104	60	82	-42 %	37 %
49 Landtransport og rørtransport	92	62	76	-33 %	23 %
55 Overnattingsvirksomhet	81	64	70	-21 %	9 %
46 Agentur- og engroshandel	50	73	69	46 %	-5 %
84 Off.adm., forsvar, sosialforsikring	86	64	56	-26 %	-13 %
56 Serveringsvirksomhet	29	61	52	110 %	-15 %

4 BEFOLKNINGS- OG SYSSELSETTINGSVEKST SETT I SAMMENHENG

I dette kapitlet vil vi se endring i antall arbeidsplasser i sammenheng med befolkningsutviklingen, jfr. kap. 4.5 i rapporten «*Gode i Hop. Samspill og samarbeid mellom Lillehammer og omland*» (Andersen , Alnes, Gløtvold-Solbu, & Røhnebeck, 2014), men med nyere tall. Nedgang i antall innbyggere kan gi en negativ effekt på antall arbeidsplasser og/eller næringsutviklingen fordi det kan gi redusert etterspørsel etter varer og tjenester fra både offentlig og privat sektor. Redusert innbyggertall kan gi lavere rammetilskudd til kommunene og redusert kommunal tjenesteproduksjon. Et redusert tjenestetilbud kan i neste omgang svekke regionens attraksjonskraft i forhold til tilflytting, alternativt øke utflyttingen, og vi kan få en selvforsterkende negativ utviklingsspiral.

Ved å krysstabulere utviklingsindikatorene kan man lage en typologi:

1. Utviklingskommune: positiv utvikling i både arbeidsplasser og befolkning.
2. Bostedskommune: negativ arbeidsplassutvikling, positiv befolkningsutvikling.
3. Arbeidskommune: positiv arbeidsplassutvikling, negativ befolkningsutvikling.
4. Uttynningskommune: negativ utvikling i både arbeidsplasser og befolkning.

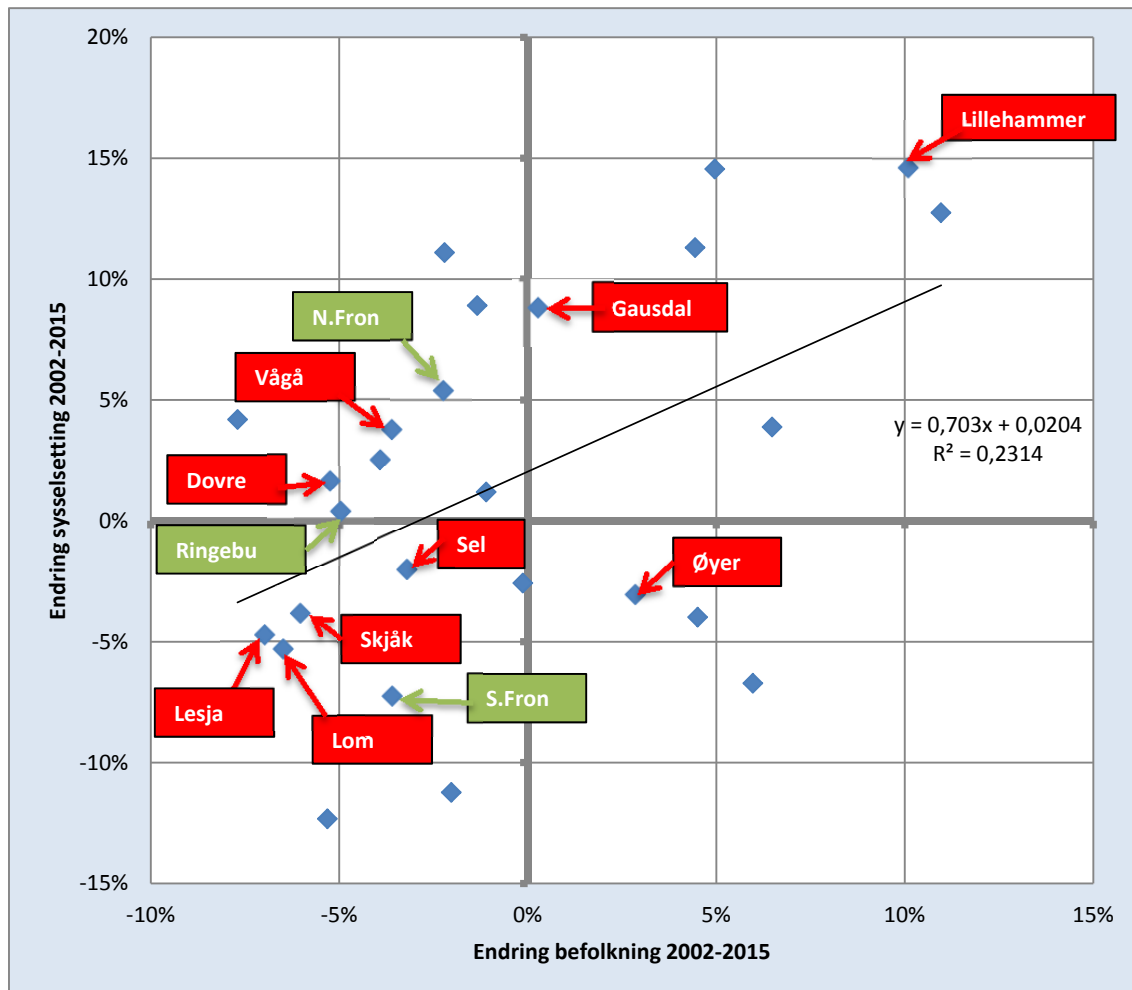
Både en utviklingskommune og en bostedskommune vil generere næringsutvikling og dermed positive utviklingsspiraler. Dette kommer av at befolkningsvekst for det første genererer økt etterspørsel etter varer og tjenester og for det andre gir økte kommunale inntekter gjennom inntektssystemet.

Arbeidskommuner har, i hvert fall på kort sikt, mindre vekstkraft enn bostedskommunene fordi effekten på kommuneøkonomien vil være mindre. Dessuten er det høyst usikkert om etterspørselen etter varer og tjenester øker nevneverdig ved økt antall arbeidsplasser i kombinasjon med befolkningsnedgang. Dette vil avhenge av om arbeidstakere bruker lønna si i arbeids- eller bostedskommunen.

Figuren nedenfor viser et plott for befolknings- og arbeidsplassvekst for alle kommuner i Oppland for perioden 1.1. 2002 – 1.1. 2015. Vi ser der at Nord-Fron har hatt sysselsettingsvekst i kombinasjon med befolkningsnedgang i perioden. Nord-Fron kan dermed kalles en arbeidskommune. Ringebu ligger i grenselandet mellom å være en arbeidskommune og uttynningskommune med tilnærmet uendret sysselsettingsnivå og

befolkningsnedgang. Sør-Fron er i denne sammenheng en uttynningskommune med negativ utvikling i både folketall og antall arbeidsplasser.

Figur 26: Utvikling i arbeidsplasser og befolkning. Kommuner i Oppland. 2002-2015.

Utviklingen vil selvfølgelig avhenge av når man velger å sette målepunktene. F.eks. har vi sett at Sør-Fron de to siste årene både har hatt en positiv arbeidsplass- og befolkningsutvikling. Nå er to år litt for kort tid for å definere hva slags type kommune en står ovenfor. Tilfeldige svingninger, spesielt i små kommuner, gir store relative endringer. Det en kan håpe på er at den positive utviklingen i Sør-Fron vedvarer og at vi etter hvert kan definere kommunen som en utviklingskommune.

5 LITTERATUR

Alnes, P.K., Lund, P.O. (2015). *Kommunedelplan for Tynset tettsted. Delutredning 1: Vekst og utvikling av regionsenteret*. (Østlandsforskning Rapport nr. 06/2015). Lillehammer: Østlandsforskning.

Alnes, P.K., Ericsson B., Gløtvold-Solbu K (2015). *Funksjonelle samfunnsutviklingsområder – Innspill til kommunereformarbeidet i Oppland* (Østlandsforskning Rapport nr. 03, 2015). Lillehammer: Østlandsforskning.

Ringholm, T., Mikkelsen, E., Alnes, P.K., Hauge, A., Lie, I., Rapp Nilsen, H., Gløtvold-Solbu, K. (2015). *Økonomisk samspill og vekstmuligheter i Sør-Tromsregionen* (Norut Rapport nr. 4, 2015). Tromsø: Norut.

Gløtvold-Solbu, K, Hauge, A. Alnes, P.K. og Ørbeck, M. (2015). *Sammen blir vi større – En samfunnsanalyse av Hamar i ByRegionprogrammet* (Østlandsforskning Rapport nr. 02, 2015). Lillehammer: Østlandsforskning.

Halvorsen, K., Høibø, S.H., Alnes, P.K., Hauge, A., Mei, X.Y., Lurfald, M. og Gløtvold-Solbu, K. (2014). *Attraktive byer og tettsteder. Utredninger regional plan for attraktive byer og tettsteder i Oppland*. (Analyse & Strategi, Østlandsforskning og Geodata 2014). Oslo: Analyse & Strategi.

Andersen, T. Alnes, P.K., Gløtvold-Solbu K., Røhnebæk M., Hagen, A. (2014) *Gode i hop. Samspill og samarbeid mellom Lillehammer og omland* (Østlandsforskning Rapport nr. 10, 2014). Lillehammer: Østlandsforskning.

Befolknings- og næringsanalyse i Midt-Gudbrandsdalen

Dette notatet er en oppdatering av rapporten «Gode i Hop. Samspill og samarbeid mellom Lillehammer og omland» (ØF-Rapport 10/2014), men de utvalgte temaene blir mer detaljert beskrevet. I notatet ser vi nærmere på temaer som befolkning, sysselsetting, pendling og næringsstruktur.

ØF-notat 05/2015

ISSN nr: 0808-4653